

AASTA- RAAMAT

Konkurentsiamet

2010

KONTAKT

Auna 6
10317 Tallinn
Tel: (+372) 667 2400
Faks: (+372) 667 2401
E-post: info@konkurentsiamet.ee
Koduleht: www.konkurentsiamet.ee

Peadirektor
Märt Ots
E-post: mart.ots@konkurentsiamet.ee

Konkurentsitenistuse juhataja – peadirektori asetäitja
Kristel Rõõmusaar
E-post: kristel.roomusaar@konkurentsiamet.ee

Energeetika- ja veeteenistuse juhataja – peadirektori asetäitja
Küllli Haab
E-post: kylli.haab@konkurentsiamet.ee

Raudtee- ja sideteenistuse juhataja – peadirektori asetäitja
Margus Kasepalu
E-post: margus.kasepalu@konkurentsiamet.ee

Välis- ja avalike suhete osakonna juhataja
Maarja Uulits
E-post: maarja.uulits@konkurentsiamet.ee

SISUKORD

EESSÕNA	1
TÄHTSAMAD SÜNDMUSED	3
ORGANISATSIOON.....	4
STRUKTUUR	4
PERSONAL JA EELARVE	5
RAHVUSVAHELISED SUHTED JA AVALIK TEAVITUS.....	7
MUUDATUSED SEADUSANDLUSES	9
MONOPOLIDELE HINNAPIIRANGUTE KEHTESTAMISE SEADUS	9
LEEBUSPROGRAMM	13
GRUPIERANDID	15
2010. AASTA KONKURENTSITEENISTUSES.....	17
KONKURENTSIJÄRELEVALVEST.....	17
KONKURENTSIAMETI SOOVITUS SEOSSES LIINILUBADE VÄLJASTAMISEGA	21
ETTEPANEK KOGUMISPENSIONIDE SEADUSE MUUTMISEKS.....	22
SOOVITUS TALLINNA LINNAVALITSUSELE KONKURENTSIOLUKORRA PARANDAMISEKS JÄÄTMEKÄITLEMISE VALDKONNAS	24
KONKURENTSIAMETI ANALÜÜS TAASTUVENERGIA TOETUSTE KOHTA.....	25
KOONDUMISTE KONTROLLIST.....	28
2010. AASTA ENERGEETIKA- JA VEETEEENISTUSES.....	30
ELEKTRITURU AVAMINE	31
ELEKTRIBÖRSI KÄIVITUMINE JA KAUPLEMISE ÜLEVAADE	34
ELEKTRIVÕRGUETTEVÕTJATE REGULATSIOON.....	35
MAAGAASI VARUSTUSKINDLUS	36
SOOJUSETTEVÕTJATE HINNAREGULATSIOON	40
JÄRELEVALVEMENETLUS RESERVKÜTUSTE HOIUSTAMISE OSAS	41
TURUOSALISTE VAHELISED VAIDLUSED	43
ÜHISVEEVÄRK JA –KANALISATSIOON	44
ELEKTROONILISE SIDE TURU ARENGUD 2010. AASTAL.....	46
ARENGUD KAABELLEVITEENUSE TURUL	50
ARENGUD MOBIILTELEFONITEENUSE TURUL	51
ARENGUD TELEFONITEENUSE TURUL	53
UNIVERSAALTEENUS	55
PÜSILIINITEENUSE TURG	55
2010. AASTAL LÄBI VIIDUD SIDETURU ANALÜÜSIDEST.....	56
ELEKTROONILISE SIDE SEADUSE MUUTMINE	58
POSTSIDE	60

EESSÕNA

Austatud lugeja,

2010 oli uuele Konkurentsiametile kolmas aasta. Aasta üldist majandusarengut iseloomustavad eurole ülemineku ettevalmistamine, surutise lõpp ja esimesed märgid majanduse taastumisest, kuid ka jätkuvalt kõrge tööpuudus ning inflatsiooni kiirenemine.

Üleminek Euroopa ühisrahale on kahtlemata mitte ainult oluline, vaid ka märgilise tähendusega sündmus. Oli ju Eesti kroon lisaks maksevahendile ka meie iseseisvuse, vabaduse ja kultuurilise teadvuse sümbol. On pisut kahju, et enam ei hoia me rahakoti vahel rahatähti meie suurkujude – Jakobsoni, Koidula, Tobiase, Tammsaare, Hurda, Kerese, Baeri, Raua - piltidega. Sellest hoolimata olen siiski kindel, et meie kultuurimälu on piisavalt tugev ning olulised tegelased ajaloost ei muutu meie jaoks vähemtähtsaks.

Samas on aga eurole üleminek ja OECD liikmeks saamine olulised sammud Eesti integratsioonil. Nüüd võime nentida, et Gustav Suitsu enam kui sajandi vanune unistus: „Jäägem eestlasteks, kuid saagem eurooplasteks!“ on täitunud. Olen veendunud, et ka meie rahvuslik julgeolek on praegu tunduvalt kindlamal alusel kui kunagi varem. Olles nii NATO, EL-i kui ka OECD liige ja omades maksevahendina maailmaraha, tekib kahtlemata küsimus, kuhu edasi. Tundub, et oleme kõik saavutanud ning võib-olla ei olegi enam kuhugi edasi minna. Vastus küsimusele on olemas. Minna on majandusliku heaolu, jõukuse, parema ühiskonna, kõrgema inimarengu indeksi ja veel paljude teiste kõrgete eesmärkide suunas. Eesti ei ole EL-i jõukamate riikide hulgas, meie SKT inimese kohta on oluliselt madalam kui EL-i keskmine, seega on oluline mitte loorberitel puhkama jääda, vaid hoogsalt edasi minna.

Eelpoolnimetatud eesmärkide saavutamisel, majanduse arengu hoogustamisel ja parema ettevõtluskeskkonna kujundamisel, on Konkurentsiametil kanda oma kindel roll. Siinkohal saab peatuda mitmel 2010. aasta teraval teemal. Võtame näiteks toiduainete hinnatõusu. Eesti on väike ja avatud majandusega riik ning hindade kerkimine maailmaturul kandub kiiresti ka meie toidukorvi. Tekib koheselt küsimus, kas riik ja valitsus saavad midagi konkreetset hinnatõusu ohjeldamiseks ära teha. Ja ega otseseid võimalusi väga palju ei olegi. Võib ju alandada toiduainete käibemaksu, kuid see annaks vaid lühiajalise efekti, sest päris nulli seda viia ei saa ning nullist allpool oleks juba otsene subsideerimine. Riik saab aga luua parema ettevõtluskeskkonna, kus kehtivad võrdsed reeglid kõikidele turul

tegutsejatele, kõrvaldatud on tõkked uute tegijate turule sisenemiseks ja turgu ei jagata keelatud kokkulepetega. Tundub kuidagi sarnane spordivõistlusega. Ei ole aktsepteeritav, kui sportlane saavutab tulemused keelatud ainete kasutamise abil. Ka vaba ettevõtluse tingimustes peaksid kõikidele kehtima ühtsed ja ausad reeglid. Turu jagamise eesmärgil sõlmitud kartellilepe on ju sama, mis doping spordivõistlusel ning kui keegi selle abil parema majandustulemuse saavutab, siis ei saa see olla aktsepteeritav. Kartellidevastase võitluse tugevdamine oli üheks eelmise aasta peamiseks saavutuseks.

Lisaks jääb eelmisest aastast meelde, et Konkurentsiametile usaldati lisaülesanded suuremate vee- ja kõikide soojusettevõtete hinnaregulatsiooni läbiviimiseks. Oleme alati rõhutanud, et parim viis majandusliku heaolu saavutamiseks on vaba konkurentsi edendamine, kuid samas on olemas ka valdkonnad, kus see ei ole võimalik ning monopoolne staatus on paratamatu ning ainus võimalus. Tänapäevase tehnika arengu juures ei ole kahjuks mõeldav, et iga tarbija ehitaks endale individuaalse puurkaevu või paigaldaks oma elektrijaama. Seega on monopoolsete ettevõtete hinnaregulatsioon vajalik, et tagada tasakaal ettevõtete ja tarbijate huvide vahel. Ka selles valdkonnas loodame anda endast parima, et ühelt poolt oleks küll tagatud ettevõtete areng, kuid teiselt poolt tarbijatele kõrge kvaliteedi ja vastuvõetava hinnaga teenus.

Loodame, et ka jätkuv 2011. aasta tuleb edukas ning Konkurentsiamet saab anda oma panuse nii majanduse arengusse kui ka tarbijate heaolu kasvu.

Heade koostöösoovidega

Märt Ots
Peadirektor

TÄHTSAMAD SÜNDMUSED

4. - 5. veebruar

Euroopa Liidu sideregulaatoreid ühendavate organisatsioonide IRG/ERG (ingl k European Regulators Group/Independent Regulators Group) kontaktvõrgustiku kohtumine Tallinnas

27. veebruar

Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja konkurentsiseaduse muutmise seaduse jõustumine, mis tõi endaga kaasa nn. leebusprogrammi.

1. aprill

Elektrituru osaline avamine Eestis

2. - 3. juuni

7. Regionaalne konkurentsikonverents – Baltimaade, Soome ja Poola konkurentsiasutuste iga-aastane kohtumine Pärnus

4. juuni

10. Balti elektrituru mini-foorum Kuressaares

1. november

Monopolide hinnapiirangute kehtestamise seaduse jõustumine

11. november

Konkurentsipäev 2010 Tallinnas

9. detsember

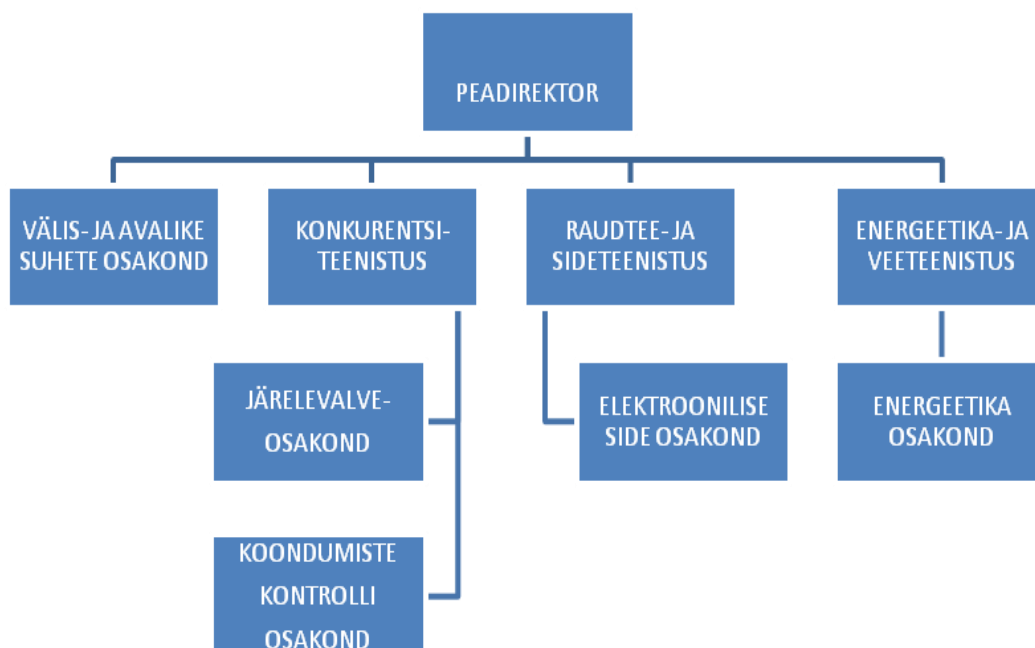
Eesti saamine Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (lüh OECD, ingl k Organisation for Economic Co-operation and Development) täisliikmeks (Konkurentsiamet osaleb OECD Konkurentsikomitee töös).

ORGANISATSIOON

Struktuur

2010. aastal viidi Konkurentsiametis läbi struktuurimuudatus, mis tingis struktuuriüksuste nimede muutmise ning vähesel määral ka ülesannete ümberjaotamise. 1. novembril 2010. a jõustunud monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadus tõi Konkurentsiametile kaasa täiendavad ülesanded, mistõttu oli otstarbekas ülesanded struktuuriüksuste vahel teataval määral ümber jagada. Sisuliselt jätkas amet tööd efektiivse funktsioonidepõhise struktuuriga, mille üksused teevad omavahel valdkondadealaseid teadmisi vahetades tihedat koostööd.

Vastavalt põhimäärusele koosneb Konkurentsiamet kolmest valdkonnapõhisest teenistusest, milleks on alates 01.11.2010 konkurentsitenistus, energeetika- ja veeteenistus ning raudtee- ja sideteenistus. Lisaks teenistustele kuulub ameti koosseisu administratiivüksus, endise nimega üldosakond, kes vastutab tugiteenuste efektiivse toimimise eest. Alates 2010. aasta novembrist kannab tugiosakond välis- ja avalike suhete osakonna nime. Konkurentsiameti tööd juhib peadirektor (vt joonis 1). Ameti teenistuste tööd juhivad teenistuste juhatajad, kes on ka peadirektori asetäitjad.

JOONIS 1 Konkurentsiameti struktuur alates 01.11.2010

Vastavalt põhimäärusele on Konkurentsiameti funktsioonid struktuuriüksuste ehk teenistuste vahel jaotatud järgmiselt:

Konkurentsiteenistuse põhitegevusteks on ettevõtjatelt saabunud kaebuste ja koondumisteade teadete menetlemine; juhtumite menetlemine konkurentsiteenistuse omal algatusel; ettevõtjate ja nende esindajate järelepärimistele vastamine, konsultatsioonide andmine ning avalikkuse konkurentsioiguse alase teadlikkuse tõstmine.

Energeetika- ja veeteenistuse põhitegevusteks on hinnaregulatsiooni ja turu järelevalve teostamine, tegevuslubade väljastamine ja tarnekindluse ning kvaliteedi kontrollimine energia- ja vee valdkondades.

Raudtee- ja sideteenistuse põhitegevusteks on sideturu reguleerimine; kehtestatud meetmete kontrollimine; arengute jälgimine elektroonilise side turgudel; sideteenuste ja sidevõrkudega seotud elektroonilise side ja konkurentsialaste vaidluste lahendamine; postiteenuse turu reguleerimine, universaalteenuse osutamise korraldamine ja järelevalve teostamine, postside valdkonda puudutavate avalduste, järelepäringute ja kaebuste lahendamine ning raudtee regulatsiooni puudutavate ülesannete täitmine.

Välis- ja avalike suhete osakonna peamised ülesanded on ameti ja avalikkuse vaheliste suhete korraldamine; rahvusvaheliste suhete korraldamine; ameti halduskorralduse tagamine; ameti valduses oleva riigivara ja vahendite haldamine ning riigihangete korraldamine; töövahendite ja inventari olemasolu tagamine; personalitöö ja koolituste korraldamine; eelarve projekti koostamine ja finantskontrolli teostamine; klienditeeninduse ning dokumendihalduse korraldamine ja arhiivi haldamine.

Personal ja eelarve

Konkurentsiametis töötas 2010. aasta lõpu seisuga 52 inimest, ameti kollektiiviga liitus 5 uut ametnikku ning aasta jooksul lahkus 2 töötajat. Struktuuriüksuste kaupa oli töötajate arv alljärgnev:

välis- ja avalike suhete osakond	6 inimest
konkurentsiteenistus	19 inimest
energeetika- ja veeteenistus	18 inimest
raudtee- ja sideteenistus	16 inimest

Avaliku teenistuse staaži osas olid ülekaalus ametnikud, kel avalikus sektoris töötamise kogemust kuni 10 aastat. Enim oli ametnikke, kellel on omandatud kõrgharidus

majanduserialadel (ärijuhtimine, ärikorraldus, rahandus, ökonomika jne) või õigusteaduses. Kolmas grupp koosnes töötajatest, kes on omandanud kõrghariduse muudel erialadel, näiteks raadiotehnikas, soojusenergeetikas, telekommunikatsioonis, avalikus halduses või muul erialal.

2010. aastal oli Konkurentsiameti eelarve ligikaudu 28,6 miljonit krooni (ca 1,83 miljonit eurot).

RAHVUSVAHELISED SUHTED JA AVALIK TEAVITUS

Välissuhete ja avaliku teavituse osas oli 2010. aasta tavapäraselt sündmusterikas. Lisaks igapäevasele tööle rahvusvaheliste organisatsioonide töögruppides, oli Konkurentsiamet mitmete oluliste väliskoostööd puudutavate sündmuste võõrustajaks. Lisaks esinesid ametnikud aasta jooksul väga tihti loengu või ettekandega erinevatel Eesti-sisestel ja rahvusvahelistel üritustel ning vastasid nii Eesti kui ka teiste riikide ettevõtjate ja organisatsioonide arvukatele järelepärimistele.

Konkurentsiamet osaleb nii konkurentsi, raudtee- ja energia kui sidealaste töögruppide ja ühenduste töös. Konkurentsiameti ametnikud osalesid 2010. aasta jooksul Euroopa konkurentsivõrgustiku (ingl k *European Competition Network*, lüh ECN), Euroopa konkurentsiasutuste (ingl k *European Competition Authorities*, lüh ECA) ja Rahvusvahelise konkurentsivõrgustiku (ingl k *International Competition Network*, lüh ICN) töö- ja alagruppide töökohtumistel ning aruteludel. Energeetika- ja veeteenistuse ametnikud võtsid osa EL-i energiaregulaatorite assotsiatsiooni CEER (ingl k *Council of European Energy Regulators*, lüh CEER) ning Ida- ja Kesk-Euroopa energiaregulaatorite assotsiatsiooni (ingl k *Energy Regulators Regional Association*, lüh ERRA) kohtumistest. Raudtee- ja sideteenistus osales aktiivselt EL-i sideregulaatoreid ühendatavate organisatsioonide IRG/ERG (ingl k *European Regulators Group/Independent Regulators Group*) mobiil- ja püsitelefonide kõne lõpetamise tasude, kuluarvestuse, läbipaistvuse ja märkimisväärse turujõuga ettevõtja määratlemise töögruppide töös.

4.-5. veebruarini korraldas Konkurentsiamet Tallinnas IRG/ERG kontaktvõrgustiku kohtumise, millest võtsid osa esindajad organisatsiooni 31 liikmesriigist.

Baltimaade, Soome ja Poola konkurentsiasutuste iga-aastane kohtumine toimus 2.-3. juunini Pärnus. Juba 7. korda korraldatav regionaalne konkurentsikonverents on aastate jooksul muutunud tõhusaks koostöövormiks, mille käigus vahetatakse teadmisi ja praktilisi kogemusi konkurentsivaldkonnas. Seni oli konverents ajalisel jagatud peaaegu pooleks – üks päev oli pühendatud üldisele paneeldiskussioonile ja teisel päeval toimus töö teematilistes töögruppides. Aja jooksul on selgunud, et konverentsi peamiseks väärtuseks on just kogemuste vahetamine menetlejate tasandil ning seetõttu otsustati sel aastal formaati pisut muuta ja suurema osa konverentsist pühendada aruteludele

töögruppides. Lisaks tutvustasid konkurentsiametite juhid viimase aasta jooksul toimunud arenguid nii seadusandluses kui organisatsioonide tasandil.

4. juunil toimus Kuressaares rahvusvaheline elektrituru foorum, mis toob traditsiooniliselt kaks korda aastas kokku energiaturu regulaatorid, ettevõtjad, Euroopa Komisjoni esindajad ja teised huvitatud osapooled, et arutleda ühtse elektrituru loomise ja arendamise üle Balti riikides. Seekordsel foorumil oli tähelepanu keskmes elektribörsi loomine Eestis ja Leedus, mis oli suur samm ühise Balti elektrituru loomise suunas. Kuulati Põhjamaade kogemusi turujärelevalvest, tehti kokkuvõtteid turu toimimisest ja anti ülevaade tehtud tööst.

Aastat iseloomustavad ka arengukoostöö projektide raames toimunud arvukad välisesinemised. Konkurentsiameti ametnikud osalesid ekspertidena Albaanias, Gruusias, Namiibias, Türgis, Ukrainas.

Oluliseks verstapostiks kogu Eesti riigi välispoliitika jaoks oli kahtlemata Eesti saamine OECD täisliikmeks detsembris. Konkurentsiamet on aastaid suhelnud OECD Konkurentsikomiteega, mis on aastate jooksul oluliselt panustanud ka siinsete konkurentsiametnike koolitamisele.

2010. aasta oli Konkurentsiameti jaoks tähelepanuväärne, kuna avalikkuse huvi ameti töö vastu tõusis hüppeliselt seoses erinevate seaduste jõustumisega ning mitmete konkreetsete juhtumitega, mis olid ajakirjanduse teravdatud tähelepanu all. Teadlikult on Konkurentsiamet juurutanud konkurentsialase teadlikkuse tõstmist ühiskonnas ning esimesed sammud selles vallas on andnud märgatava tulemuse. Teist aastat järjest toimus konverents „Konkurentsipäev“, mis tõi kokku ettevõtjad erinevatest majandussektoritest ja konkurentsivaldkonna asjatundjad. Esinejatena astusid üles märkimisväärse kogemusega praktikud erinevatest valdkondadest, keskendudes teemadele, mis viimase aasta jooksul suurt tähelepanu olid pälvinud. Konkurentsiametil on hea meel tõdeda, et 2009. aastal algatatud traditsioon on ennast õigustanud, mistõttu on kavas iga-aastase sündmuse korraldamist jätkata. 2010. aastal katsetati ka nn. piirkondliku konkurentsipäeva korraldamist Tartus, kuid leiti siiski, et otstarbekam on ühe üle-eestilise konverentsi korraldamine, kuhu on igati teretulnud ettevõtjad ka väljastpoolt Tallinna.

MUUDATUSED SEADUSANDLUSES

Monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadus

2010. aasta 1. novembril jõustus monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadus (edaspidi MHKS)¹, mida kõnekeeles tuntakse ka kui monopolide ohjeldamise seadust. Tegemist on sisuliselt mitme, juba olemasoleva seaduse muudatusi hõlmava paketiga, millest moodustavad põhiosa ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniseaduse (edaspidi ÜVVKS) ning kaugkütteseaduse (edaspidi KKütS) muudatused.

Eelnõu menetlemise käigus leidis MHKS suurt meediakajastust, mis keskendus suures osas AS-i Tallinna Vesi kasumimarginaali kriitikale ja sellega seotud poliitilistele väljaütlemistele. Lisaks jättis Vabariigi President rakendussätete ebapiisavuse tõttu seaduseelnõu esialgu väljakuulutamata. Oluliselt vähem kajastust on leidnud seaduse rakenduslik külg ja Konkurentsiametile laekunud tagasiside põhjal võib väita, et turuosaliste arusaamad seaduse mõjudest, regulatsiooni põhimõtetest ja muudest praktilist tähtsust omavatest asjaoludest on võrdlemisi erinevad. See ei tähenda, et seadus oleks halb, kuna kõik asjaosalised ei saa kõigist üksikasjadest ühtviisi aru. Arvestades seaduses ettenähtud regulatsiooni ettevõtlusvabadust piiravat iseloomu, tekib seaduse rakendamisel vältimatult vaidlusi, millest osa tuleb lõppastmes lahendada kohtus.

Järgnevalt peatume mõnel küsimusel, mis aitavad üldjoontes selgitada seadusemuudatuste sihte ja rakendamise probleeme. Üksikasjalikuma pildi saamiseks on soovitatav lisaks tutvuda seaduseelnõu 597 SE seletuskirjaga, mis on lisatud eelnõu tekstile ja võtab arvesse hiljem tehtud muudatusi².

Võrreldes eelnõu algtekstiga on MHKS vastuvõetud kujul tundmatuseni muutunud. ÜVVKS-i osa kujundati ümber selliselt, et ühendati erakondade esitatud eelnõu algteksti ideed ja Keskkonnaministeriumis ettevalmistatud eelnõu majandusregulatsiooni puudutavad sätted ning võeti arvesse Konkurentsiameti ettepanekud. Oluliselt täpsustati eelnõud ka karistusseadustiku ja KKütSi osas.

¹ <http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13348610>

² http://riigikogu.ee/?page=en_etapid&op=ems&eid=790420&u=20100818135806

Viimase puhul lisati eelnõusse täiesti uuena muudatus, mis reguleerib kolmanda osapoole juurdepääsu kaugküttevõrgule, enne ei olnud need küsimused kaugkütteseaduses reguleeritud. Seega laienes võrguettevõtjale selles osas üldine turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja regulatsioon konkurentsiseaduses. Selle kohaselt pidi võrguettevõtja (nt AS Tallinna Küte) lubama teistele soojusettevõtjatele juurdepääsu võrgule ehk võimaldama nende poolt toodetavat soojust võrku müüa, vältides erinevate soojusettevõtjate diskrimineerimist mis tahes alusel. Teiste soojusettevõtjate ebavõrdne kohtlemine võrguettevõtja poolt võib olla tingitud mitmesugustest kaalutlustest. Näiteks võib ühe tootja eelistamine toimuda sõltuvalt kasutatavast kütusest, selle tarnekindlusest, tootmistehnoloogiast. Mõnelgi juhul võib erikohtlemist pidada põhjendatuks. Samas võivad diskrimineerimise põhjustada võrguettevõtja huvid seoses tootjate omavahelise konkurentsiga kaugküttevõrgule juurdepääsu pärast. Eriti tõenäoline on see olukorras, kus võrguettevõtja või temaga samasse kontserni kuuluv ettevõtja tegutseb samas ka soojuste tootjana. Sellisel juhul on tal sisuliselt võimalus müüa soojust võrku tema enda poolt seatud tingimustel ja lükata kõrvale mis tahes teised pakkumised, mis võivad olla lõpptarbija jaoks soodsamad, kuid ei taga soojusettevõtjale samaväärset kasumlikkust. Monopoolse soojusettevõtja huvides on välistada konkureerivate tootjate juurdepääs kaugküttevõrgule või pakkuda konkurentidele ebasoodsaid tingimusi, mis ei võimalda neil tegelikult konkureerida juurdepääsu pärast kaugküttevõrgule. Praktikast on kasutatud pikaajaliste kahepoolsete tarnelepingute sõlmimist, mis piiravad või välistavad kolmanda osapoole juurdepääsu kaugküttevõrgule. Eelnõu menetlemisel Riigikogus tehti ettepanek panna seadusesse selgelt kirja mitte ainult pikaajaliste tarnelepingute kohustuslik kooskõlastamine Konkurentsiametiga, vaid ka kooskõlastamisest keeldumise alused, et keeldumist ei oleks rakendamise käigus liiga lihtne vaidlustada. Kahjuks jäi see ettepanek arvestamata.

Seaduse muudatus sätestab kaugküttevõrku ostetava soojuste eelistamise sõltuvalt tootmiseks kasutatavatest energiaallikates, soodustades taastuvate energiaallikate kasutamist, elektri ja soojuste koostootmist ja muid keskkonnasäästlikke tehnoloogiaid. Eelistamine toimub eeskätt fossiilsete kütuste, nagu maagaas, kasutamise arvelt.

Keskse muudatusena paneb MHKS Konkurentsiametile hinnaregulaatori ülesanded kõigi kaugkütte-ettevõtjate ja suuremate vee-ettevõtjate suhtes. Regulaatori ülesanded erinevad tavapärasest riiklikust järelevalvest eelkõige selle poolest, et ettevõtja poolt rakendatav hind peab eelnevalt läbima kooskõlastamise menetluse. Tegemist on olulise

ettevõtlusvabaduse piiranguga, mis on õigustatud lähtuvalt tarbijate majandushuvist ja konkurentsiga seotud avalikust huvist. Üldhuviteenuste valdkondades nagu gaasi- ja elektrimüük, kaugküte ja veeteenused ei ole üldist konkurentsijärelevalvet peetud piisavaks ning monopoolse ettevõtja hinnakujundus on allutatud eripädevusega regulaatori eelkontrollile. Nii on see USA-s ja enamuses EL-i liikmesriikides. sealjuures on elektri- ja gaasivõrkude hinnaregulatsioon kõikidele liikmesriikidele kohustuslik.. Hinnaregulatsiooni menetluses esitab ettevõtja hinnataotluse pädevale regulaatorile, kes hindab taotluse vastavust varem kindlaksmääratud metoodikale. Kooskõlastamata hinnaga müük on keelatud. Eelregulatsioon on sobivaim tagatis teenuse osutaja kulupõhisuse ja põhjendatud tulukuse kontrollimiseks olukorras, kus üldhuviteenuse osutamine on erastatud ja ettevõtja ei allu otseselt avaliku võimu kontrollile.

Vee-ettevõtjate hinnakujundus ei ole Eestis paljudel juhtudel toiminud nii, nagu see peaks toimima. Ehkki ka varasem seadus piiritles veeteenuse hinna kulupõhisuse ja põhjendatud tulukuse nõuetega, oli nende nõuete järgimine küsimärgi all. Seadus sätestas hinnakujunduse põhimõtted vaid üldjoontes ja nende järgimine oli täielikult allutatud kohalikele omavalitsustele, kes olid tihti samal ajal nii kontrollija kui kontrollitava rollides, kuna vee-ettevõtted on kas täielikult või osaliselt munitsipaalomandis. Huvide konflikt takistas tõhusa majandusregulatsiooni läbiviimist ja seetõttu oli Konkurentsiameti kui sõltumatu regulaatori sissetoomine vajalik samm. Oluline areng võrreldes senisega leiab aset just menetluse osas. Kui varem kehtestas kohalik omavalitsus hinna määrusega, siis uue seaduse järgi kehtestab veeteenuse hinna vee-ettevõtja, kes vastutab täielikult hinna vastavuse eest seaduses sätestatud nõuetele. Enne hinna kehtima hakkamist peab ta hinna kooskõlastama pädeva regulaatoriga, kelleks ligikaudu 70 suurema vee-ettevõtja osas on Konkurentsiamet ja väiksematel kohalik omavalitsus. KKütS-i muudatus annab Konkurentsiameti regulatsiooni alla ka kõik väiksemad soojusettevõtjad, kelle piirhinna kooskõlastamine kuulus varem kohaliku omavalitsuse pädevusse. Lisaks eelkontrollile annab uus seadus Konkurentsiametile õiguse kontrollida veeteenuse hindu ja liitumistasusid järelevalve korras.

Seni, kui veeteenuse hinnad kehtestati kohaliku omavalitsuse poolt, puudus võimalus tagada hinnakujunduse seaduslikkust konkurentsijärelevalve vahenditega. Vee-ettevõtja hinnakujundust oli võimalik konkurentsiseaduse alusel küll analüüsida, kuid kohalike omavalitsuste hinnamäärused jäid sellest hoolimata kehtima. Määrusi saab vaidlustada põhiseaduslikkuse järelevalve menetluses, mis väljub Konkurentsiameti pädevusest. AS-i

Tallinna Vesi puhul edastas Konkurentsiamet oma majandusanalüüsi õiguskantslerile. Viimane läks sellega edasi Riigikohtusse, kus asuti aga seisukohale, et antud määrus oli hoopis üldkorraldus, mille vaidlustamine väljub ka õiguskantsleri pädevusest. Seega loeti ekslikuks varasem halduskohtute praktika, kus hinnamäärusi oli käsitletud määrustena ja seetõttu mitte menetletud. Kokkuvõttes on probleem õnneks pigem teoreetiline, kuna osundatud kitsaskoht järelevalvesüsteemis parandati MHKS-iga, mille kohaselt hindu ei kehtestata mitte avaliku võimu aktiga, vaid hinnad kehtestab vee-ettevõtja ise. Enne hinna rakendamist peab vee-ettevõtja saama hinnale kooskõlastuse, mis vormistatakse regulaatori otsusena. Uus seadus on kahtlemata suur samm edasi toimiva ja läbipaistva majandusregulatsiooni suunas, isegi kui sellega soovitud hinnalangust kohe ei kaasne. Regulatsioon hakkab toimima edasiulatuvalt ja mõneski vaidlusküsimuses tuleb enne selgusele jõuda, enne kui asuda rakendama äärmuslikke sunnimeetmeid nagu ajutiste hindade kehtestamine vms.

Eriseaduse alusel läbiviidav hinnaregulatsioon, s.h järelevalve, on meetodiliselt märksa täpsem ja jätab vähem ruumi vaidlusteks kui üldine konkurentsijärelevalve. Hinnaregulatsiooni menetluses on ettevõtja aktiivselt kaasatud ja positiivsest tulemusest huvitatud osapool. Ta peab seaduse alusel oma hinnad regulaatoriga kooskõlastama ja näiteks venitamistaktika ei saa anda siin soovitud tulemust. Kuna ettevõtja on ise huvitatud kiirest menetlusest, siis on ta valmis ka aktiivselt osalema teabevahetuses, mis on vajalik kooskõlastuse andmiseks. Soojuse hinnaregulatsiooni praktika KKütS-i alusel näitab, et kooskõlastamise menetlused laabuvad enamasti ilma aeganõudvate kohtuvaidlusteta. Juhuks, kui mõni vee-ettevõtja siiski otsustab hinnaregulatsioonile mitte alluda, on seaduses ette nähtud sunniraha kohaldamise võimalus, väärteokoosseisud, kriminaalkaristus ja äärmusliku meetmena ajutiste hindade kehtestamine Konkurentsiameti poolt. Väärib märkimist, et seni kehtinud ÜVVKS ei sätestanud üldse vee-ettevõtjale kohaldatavaid karistusi. Hinnakujunduse ja liitumistasu reguleerijana tegutses kohalik omavalitsus aga sageli huvide konflikti olukorras, olles ühelt poolt kontrollija, teiselt poolt aga vee-ettevõtja omaniku rollis.

MHKS-is ettenähtud karistussätted jagunevad kaheks – väärteokoosseisud ÜVVKS-is (sarnaselt on hinnaregulatsiooni reeglite rikkumine karistatav KKütS-i, elektrituruseaduse ja maagaasiseaduse alusel) ja ebaseaduslikku hinnakujundust kriminaliseeriv kuriteokoosseis karistuseseadustikus. Viimase kohta on väidetud, et lähtuvalt kriminaalõiguse prioriteedist tuleks justkui alati alustada kriminaalmenetlust, mistõttu

vastavad väärteokoosseisud osutuvad tarbetuks (R. Rüütel „Kommunaalettevõtjatest kommunaalkurjategijateks“, 16.08.2010, raamatupidaja.ee). Sätete sõnastust lugedes selgub, et väärteokoosseisud ei ole kuriteokoosseisuga identsed, vaid käsitlevad mitmesuguseid hinnaregulatsiooni reeglite rikkumisi. Seega ei ole väärteokoosseisud tarbetud. Neid saab rakendada näiteks juhul, kui seaduse alusel hinnaregulatsioonile allutatud ettevõtja rikub reegleid, kuid samas ei kvalifitseeru tema tegevus veel konkurentsi kahjustamiseks karistusseadustiku § 399 lg 1¹ tunnustel. Viidatud karistusnorm kuulub konkurentsialaste süütegude hulka, mille tunnuseks on turgu valitseva seisundi kuritarvitamine. Koosseis on rakendatav üksnes erisubjektide puhul, kelleks on sättes loetletud monopoolsed ettevõtjad, kes on ühtlasi allutatud valdkondlikule hinnaregulatsioonile. Kahtluse korral tuleb esmalt selgitada, kas tegemist on hinnaregulatsiooni reeglite rikkumisega. Järgmiseks tuleb anda hinnang, kas samaaegselt on tegemist konkurentsikuriteoga, mis vastab karistusseadustiku § 399 lg 1¹ tunnustele. Juhul, kui tegemist on seaduses sätestatud hinnaregulatsiooni reeglite rikkumisega, kus Konkurentsiamet turgu valitseva seisundi kuritarvitamist ei leia, siis on võimalik algatada menetlus vastavas eriseaduses ettenähtud väärteokoosseisu tunnustel. Konkurentsikuriteo tuvastamisel seisneb menetleja põhikoormus seejuures mitte asjaomase kaubaturu määratlemises (kuna võrgumonopoli puhul on see reeglina vaieldamatu), vaid hinnangu andmises turguvalitseva seisundi võimalikule kuritarvitamisele. Iga pisem reeglite rikkumine ei saa kvalifitseeruda konkurentsikuriteoks, mille eest on ette nähtud rahatrahv kuni 250 miljonit krooni.

Leebusprogramm

2010. aasta 27. veebruaril jõustus karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja konkurentsiseaduse muutmise seadus, mille alusel hakkas kehtima leebusprogramm. See tähendab, et isikul, kes osaleb karistusseadustiku § 400 alusel kuriteona karistatavas konkurentsi kahjustavas kokkuleppes, kooskõlastatud tegevuses või ettevõtjate ühenduse otsuses, on võimalik vabaneda vastutusest või saada karistuse märkimisväärset vähendamist juhul, kui ta esitab esimesena Konkurentsiametile leebuse kohaldamise avalduse ja täidab muud konkurentsiseaduses sätestatud tingimused.

Sarnased leebusprogrammid on olemas peaaegu kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides, samuti kasutab seda Euroopa Komisjon. Konkurentsi kahjustava ettevõtjatevahelise koostöö (eriti aga kartellide) avastamisel on suureks probleemiks teo raske tõendatavus ning menetlejale kättesaadava informatsiooni vähene hulk. Seega aitab osapoole enda ülestunnistus ning tõendite esitamine oluliselt kaasa kartellide avastamisele ja nende hilisemale tõendamisele. Osapoolt motiveerib samal ajal Konkurentsiameti ja prokuratuuriga igakülgset koostööd tegema võimalus vabaneda vastutusest või saavutada karistuse oluline vähendamine, seda eelkõige juhul, kui ettevõtja tegelikult soovib lõpetada osalemine konkurentsi kahjustavas koostöös.

Konkurentsi kahjustava kokkuleppe, kooskõlastatud tegevuse või ühenduse otsuse osaline võib leebuse kohaldamise taotluse Konkurentsiametile esitada kirjalikku taasesitamist võimaldaval viisil. Seda võib teha nii füüsiline isik enda nimel kui ka juriidilise isiku esindaja juriidilise isiku nimel. Leebuse kohaldamise ja vajalike tingimuste olemasolu üle otsustab Riigiprokuratuur, kelle määrusega lõpetatakse kriminaalmenetlus tingimusi täitva leebustaoitleja suhtes, kes on esimesena vastava taotluse esitanud, kui taotluses sisalduv teave võimaldab alustada kriminaalmenetlust. Kui kriminaalmenetlus on seoses konkurentsi kahjustava koostööga juba alustatud, lõpetatakse kriminaalmenetlus leebustaoitleja suhtes, kes on esimesena esitanud leebuse kohaldamise taotluse koos tõenditega, mis aitavad prokuratuuri hinnangul oluliselt kaasa süüdistuse esitamisele. Leebuse taotleja suhtes, kes täidab küll leebuse kohaldamise tingimusi, kuid ei ole esitanud leebuse kohaldamise taotlust esimesena, saab kohaldada karistuse vähendamist proportsionaalselt sellelt isikult kriminaalmenetluses saadava abiga.

Lisaks nõuetekohasele leebustaoitluse esitamisele, peab isik vastama ka teistele konkurentsiseaduses sätestatud tingimustele. Muuhulgas on oluline, et leebuse taotleja ei ole kallutanud teisi isikuid karistusseadustiku §-s 400 sätestatud kuritegu toime panema ega juhtinud selle ettevalmistamist või toimepanemist. Samuti peab leebustaoitleja menetluse jooksul täitma koostöökohustust, eelkõige tegema võimaluse korral kättesaadavaks täielikult, avameelselt ja moonutusteta kõik talle teada olevad tõendid karistusseadustiku §-s 400 nimetatud kuriteo kohta ning ei tohi enne ega pärast leebuse kohaldamise taotluse esitamist pahauskselt hävitada ega kõrvale toimetada vastava kuriteo menetluses asjakohaseid tõendeid. Leebustaoitlejal ei ole prokuratuuri loata lubatud avaldada leebuse kohaldamise taotluse või kriminaalmenetluse asjaolusid.

Leebusetootleja peaks suhtuma seaduses sätestatud tingimuse järgimisse tõsiselt, sest isegi juhul, kui pärast leebusetootleja kohta kriminaalmenetluse lõpetamise määruse tegemist ilmnevad asjaolud, mis ei võimalda leebust kohaldada, võib Riigiprokuratuur oma määrusega menetluse leebusetootleja suhtes uuendada.

Konkurentsiamet saab 2010.a leebusprogrammi rakendamise kogemustele tuginedes öelda, et üldiselt on uus regulatsioon täitnud oma peamised eesmärgid. Aasta jooksul on ametile esitatud mitmeid leebusetootlusi ja nende alusel on alustatud ka kriminaalmenetlusi vastava konkurentsi kahjustava koostöö uurimiseks, mis on suurendanud ka ameti poolt menetletavate kriminaalasjade arvu. Nii ettevõtjad kui nende õigusnõustajad (advokaadid) on programmi suhtunud positiivselt ning huvi selle vastu on olnud märkimisväärselt suur. Kuigi töö leebusprogrammi paremaks tutvustamiseks ja sellega seonduva praktika kujundamiseks jätkub veel pikema perioodi jooksul, on ka käesoleval ajal võimalik programmi esmast rakendamist edukaks pidada.

Grupierandid

Sarnaselt Euroopa Komisjoniga uuendati 2010. aastal vertikaalsetele kokkulepetele kohalduvat regulatsiooni. Alates 1. juunist hakkas kehtima uus Vabariigi Valitsuse 27. mai 2010. a määrus nr 60 „Konkurentsi kahjustavate või kahjustada võivate vertikaalsete kokkulepete sõlmimiseks loa andmine (grupierand)“, millega reguleeritakse edasimüügisuhteid, mis piirduvad Eesti territooriumiga.

Liikmesriikidevahelist kaubandust puudutavatele edasimüügilepingutele kohaldatakse alates 1. juunist Euroopa Komisjoni 20. aprilli 2010 määrust nr 330/2010, „Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes“. Määruse jõustumise hetkel kehtinud kokkulepetele kohaldub 1-aastane üleminekuperiood.

Olulises osas toetub Eesti siseriiklik grupierandi määrus pea täielikult ülaltoodud Euroopa Komisjoni vastavale määrusele. Seega võib mõlema määruse olulisemaks muudatuseks lugeda, et kui käesoleval hetkel kehtinud grupierandi määruse kohaselt on grupierandi kohaldumisel oluline eelkõige tarnija turuosa, mis ei tohi ületada 30%, siis uue määruse kohaselt on oluline ka **ostja turuosa ostuturul**, mis samuti ei tohi ületada 30%.

Nimetatud Vabariigi Valitsuse määrus nr 60 sisaldab ka mootorsõidukite remondi- ja hooldusteenuste ning varuosade müügi kokkulepete regulatsiooni. Mootorsõidukite turustuskokkulepetele aga kohaldatakse Vabariigi Valitsuse 03.06.2010 määrust nr 66 „Konkurentsi kahjustavate või kahjustada võivate mootorsõidukite turustuse vertikaalsete kokkulepete sõlmimiseks loa andmine (grupierand)“, mis on oma sisult sama eelmise mootorsõidukite grupierandiga³. Viimati nimetatud määrus kehtib kuni 31. maini 2013 ja peale seda hakkab ka mootorsõidukite turustuskokkulepetele kohalduma üldine vertikaalne grupierand (ehk VV määrus nr 60). Mootorsõidukite turustuskokkulepetele, mis mõjutavad liikmesriikide vahelist kaubandust kohalduv alates 1. juunist 2010 Euroopa Komisjoni 27. mai 2010 määrus nr 461/2010 „Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki vertikaalsete kokkulepete ja kooskõlastatud tegevuse suhtes mootorsõidukisektoris“. Nimetatud määrusega sätestatakse, et uute mootorsõidukite ostmise, müügi või edasimüügi kokkulepetele pikendatakse kuni 31. maini 2013 varem kehtinud Euroopa Komisjoni mootorsõidukite grupierandi määrust 1400/2002. Mootorsõidukite järelturuga seotud kokkulepetele kohaldatakse üldist vertikaalset grupierandit ehk komisjoni määrust nr 330/2010 ning lisaks komisjoni määruses 461/2010 sätestatut.

Lisaks vertikaalsetele kokkulepetele kohalduvale regulatsioonile muudeti 2010. aasta lõpus ka horisontaalsetele kokkulepetele kohalduvaid määrusi. Alates 2011 aasta algusest kehtib uus grupierand teadus- ja arenduskokkulepetele⁴ ja spetsialiseerumiskokkulepetele⁵. Kuna Konkurentsiamet lähtub praktika kujundamisel ka vastavatest Euroopa Komisjoni suunistest, siis on ettevõtjatele heaks juhendmaterjaliks konkurentidest ettevõtjate vahelise teabevahetuse, standardite kehtestamise, ostukokkulepete ja kauplemiskokkulepete hindamiseks suunised horisontaalkoostöö⁶ kohta.

³ Vabariigi Valitsuse 18.juuni 2002 a. määrus nr 195 „Konkurentsi kahjustavate või kahjustada võivate vertikaalsete kokkulepete sõlmimiseks loa andmine (grupierand).“

⁴ Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011 määrus nr 9 "Konkurentsi kahjustavate või kahjustada võivate teadus-ja arenduskokkulepete sõlmimiseks loa andmine (grupierand)" ([RT I, 19.01.2011, 3](#))

⁵ Vabariigi Valitsuse 30. detsembri 2010 määrus nr 197 "Konkurentsi kahjustavate või kahjustada võivate spetsialiseerumiskokkulepete sõlmimiseks loa andmine (grupierand)" ([RT I, 04.01.2011, 11](#))

⁶ Komisjoni teatis – Suunised Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 kohaldatavuse kohta horisontaalkoostöö kokkulepete suhtes EMPs kohaldatav tekst, Euroopa Liidu Teataja C 011, 14/01/2011

2010. AASTA KONKURENTSITENISTUSES

Konkurentsijärelevalevest

2010. aastal jätkati erilise tähelepanu pööramist võitlusele raskekujuliste kartellidega. Kriminaalmenetlused on prioriteetseks tegevusvaldkonnaks alates Konkurentsiameti reorganiseerimisest 2008. aasta alguses. Kasvas nii kriminaalasjade arv kui nende keerukus. Teiseks tuleb esile tuua mahukaid juhtumeid ja analüüse, kus vaatluse all on olnud mõne majandussektori korraldus tervikuna. Mitmel juhul tipnesid juhtumid Konkurentsiameti ettepanekutega seaduste muutmiseks.

Järelevalve osakonna jaoks iseloomustas 2010. aastat kriminaalmenetluste arvu märkimisväärne kasv. Kui 2009. aastal menetleti 8 kriminaalasja, siis aasta hiljem oli vastav näitaja juba 14. Selline areng seadis kriminaalasjade menetlejatele erakordselt suure koormuse ning lisaks kaasati menetlusi assisteerima mitmed töötajad teenistusesiseselt. Aasta lõpus alustati suurenenud töökoormuse tõttu uute töötajate värbamisega.

Üks olulisemaid tegureid kriminaalmenetluste mahu suurenemisel oli kahtlemata leebusprogrammi jõustumine. Maailmapraktikas on leebusprogramm laialt levinud vahend kartellidevastases võitluses. Selle kohaselt vabastatakse kartellist esimesena õiguskaitseasutusele teada andnud või asutusega oluliselt koostööd teinud isik vastutusest. Enne leebusprogrammi jõustumist oli Eesti jäänud üheks vähestest arenenud riikidest, kus selline programm selgel kujul puudus. Aasta jooksul laekus Konkurentsiametile mitmeid avaldusi, mille põhjal alustati kriminaalmenetlusi. Kuigi paljude riikide kogemuste põhjal võib leebusprogrammi käivitamine üpris vaevaline olla, tuleb Eesti kogemust kindlasti edukaks pidada. Hea meel on tõdeda, et mitmed juhtivad konkurentsioigusega tegelevad advokaadibürood on mõistnud, et leebusprogramm on tõsiseltvõetav instrument, mille kasutamist tuleb oma klientidele soovitada.

2010. aasta alguses edastati prokuratuuri Riigimetsa Majandamise Keskuse (edaspidi RMK) metsaveo riigihankeid käsitlev kriminaalasi, mis kujunes seni Eesti kõigi aegade suurimaks nn kartelli kuriteo süüdistuseks. 2008. aasta suve lõpus viis RMK läbi rea riigihankeid metsaveoteenuse ostmiseks, kus pakkujad tegid süüdistuse kohaselt

ulatuslikku koostööd. Selle tulemusena kallines RMK poolt riigihanke korras ostetava metsaveoteenuse maksumus 41 miljoni krooni võrra. Käesolevaks hetkeks ei ole kohus selles kriminaalasjas veel otsust langetanud.

2010. aastasse mahtus põhiosas ka Eesti jahutootjaid puudutava mahuka kriminaalasja menetlemine, mille raames uuriti AS-i Tartu Veski ja AS-i Stahlhut vahel 2006. aastal sõlmitud kokkulepet, mille kohaselt kohustus viimane jahutootmise lõpetama. Konkurentsiamet edastas kriminaalasja materjalid prokuratuuri 2011. aasta alguses.

Menetlust alustati ka mitmes kriminaalasjas, mis pälvisid avalikkuse ülisuurt tähelepanu. Augustis viis Konkurentsiamet läbi esimesed menetlustoimingud nn piima- ja leivakartelli juhtumites. Tegemist on äärmiselt mahukate kriminaalasjadega, milles lõplik tulemus väga kiiresti ei selgu.

2010. aastal langetas kohus tänaseks jõustunud otsused kahes konkurentsialases kriminaalasjas. Riigikohus otsustas mitte menetleda nn. valmisfirmade kartelliasjas esitatud kassatsioonkaebuseid, millest tulenevalt jõustus Tallinna Ringkonnakohtu 17.12.2010. a otsus, millega jäeti muutmata Harju Maakohtu 24.09.2010.a otsus mitmete valmisfirmade müügiga tegelevate ettevõtjate ja füüsiliste isikute süüdi mõistmises konkurentsi kahjustava kokkuleppe sõlmimises. Isikud ja ettevõtjad leppisid 2009. aasta suvel kokku tõsta oluliselt nende osutatava ettevõtete asutamise teenuse hinda. Harju Maakohtu otsuse kohaselt karistati süüdi mõistetud isikuid rahaliste karistustega vahemikus 10 000-150 000 krooni, kokku 464 500 krooniga, millest osa ei pööratud koheselt täitmisele. Teiseks oluliseks otsuseks oli Riigikohtu 07.05.2010. a otsus, millega tühistati Ringkonnakohtu otsus, millega mõisteti konkurentsikuriteos süüdi isikud, kes esitasid pakkumisi Jõgevamaa arengustrateegia riigihankes. Riigikohus küll möönis, et pakkumiste koostamisel esinesid nii kokkulepe kui kooskõlastatud tegevus, kuid leidis juhtumi spetsiifilisi asjaolusid arvestades, et tegemist ei olnud ettevõtjatevahelise kokkuleppe ega kooskõlastatud tegevusega. Riigikohus andis antud asjas mitmeid olulisi tõlgendusi konkurentsialaste sätete kohta, mistõttu oli kahtlemata tegemist olulise kohtuotsusega.

Haldusmenetluste osas viis Konkurentsiamet läbi mitmeid suuri uuringuid ja analüüse, mis mõjutasid lõpptulemusena vastavate majandussektorite edaspidist toimimist. Näitena võib siinkohal tuua kaugküttesektoris läbi viidud menetlused, mille tulemusena muutis Riigikogu kaugkütteseadust. Neist esimene puudutas tingimusi, mille alusel ostis AS

Tallinna Küte (edaspidi Tallinna Küte) soojust AS-ile Eesti Energia (edaspidi Eesti Energia) kuuluvast Iru koostootmisjaamast. Viimane pakkus teatud perioodidel odavama hinnaga soojust kui Vao koostootmisjaam, mis kuulus Tallinna Küttega samasse kontserni. Teine juhtum puudutas AS-i Kohtla-Järve Soojus (edaspidi KJ Soojus), mis ei andnud pikema perioodi jooksul selget vastust AS-i VKG (edaspidi VKG) soojuse müügi pakumisele. VKG uttegaasist toodetav ja müügiks pakutav soojus on kõigi hinnangute ja senise kaugküttepraktika kohaselt märkimisväärselt odavam kui maagaasist toodetav soojus ning see võimaldaks varustada soodsama hinnaga soojusega varustada neid lõpptarbijaid, kes on ühendatud KJ Soojuse Ahtme-Jõhvi soojusvõrguga. Mõlemas juhtumis tegi Konkurentsiamet kaugküttevõrku opereerivale ettevõtjale ettekirjutuse hoiatuse, milles väljendas tõsist kahtlust, et need ettevõtjad võivad olla kuritarvitanud turgu valitsevat seisundit. Hoiatus on viimane toiming enne ettekirjutuse tegemist, mille eesmärgiks on anda ettevõtjale võimalus vastuväidete esitamiseks. Eelkõige Tallinna Kütte juhtumi tulemusena võeti vastu poliitiline otsus reguleerida kaugkütteseaduses detailsemalt kaugküttevõrgule juurdepääsu tingimusi. 01.11.2010. a jõustunud muudatuste tulemusena rakendus Eestis maailmapraktikas unikaalne korraldus, mille kohaselt on investeringute kaitseks mõningatel soojuse tootjatel õigus eelisseisundile soojuse müügil, kuid samas on soojusvõrgu omanik teatud tingimustel kohustatud korraldama soojuse ostmiseks läbipaistva konkursi.

Lisaks kaugküttega seonduvale mõjutas koduomanike huve kahtlemata ka Konkurentsiameti tõstatatud poleemika jäätmekäitluse valdkonnas. Nimelt, kuigi traditsiooniliselt on paljudes omavalitsustes viidud jäätmed ühte kindlasse jäätmekäitluskohta, siis seoses tehniliste ja äriliste arengutega on viimasel ajal üha enam tekkinud võimalusi jäätmekäitluskohti valida. Konkurentsiameti hinnangul on selline areng olnud positiivne, luues eeldused uutesse ja progressiivsematesse jäätmekäitluskohtadesse investeerimiseks. Samas on paljud omavalitsuses siiski üritanud jäätmeid kindlasse jäätmekäitluskohta suunata, välistades sel viisil konkurentsi. Konkurentsiamet leiab, et esiteks on ebaselge, kas selline tegevus on seadustega kooskõlas ning teiseks puudub konkurentsi piiramisel jäätmekäitluses igasugune mõte. Kõne all olev küsimus kulmineerus 2010. aasta alguses, kui Tallinna Linnavalitsus kaalus võimalust suunata kõik Tallinnas tekkivad olmejäätmed ühte kindlasse kohta. Konkurentsiamet tegi Tallinna Linnavalitsusele soovitusi, mis sisuliselt ka täideti. Diskussioon jäätmekäitluskohtade osas jätkub kahtlemata 2011. aastal, kusjuures suure

tõenäosusega mõjutavad turgu mitmete sarnastel asjaoludel toimuvate kohtuprotsesside tulemused. Konkurentsiamet ei välista vajadusel ettepanekute tegemist seadusemuudatuste algatamiseks.

Aasta jooksul viis Konkurentsiamet läbi mitmeid kaalukaid menetlusi ka postisektoris. Postiturg avati konkurentsile 2009. aasta 1. aprillil. Avatud postiturul tegutses 2010. aastal AS-i Eesti Post kõrval ainsa tegevusluba omava postiteenuse osutajana AS Express Post. Postiteenuste osutamisel toimiva konkurentsi tekkimiseks on hädavajalik, et AS Eesti Post kui ajaloolistel põhjustel suurima ja ainukesena tervet Eestit katva postivõrgu omanik võimaldaks konkurentidele juurdepääsu oma postivõrgule. Eriti just hõreasustusega piirkondades on ebareaalne, et väiksemad konkurendid rajaksid AS-i Eesti Post postivõrku dubleeriva võrgu. Konkurentsiamet leidis, et AS Eesti Post ei ole täitnud kohustust võimaldada mittediskrimineerival viisil teisele postiteenuse osutajale postiteenuse osutamise eesmärgil juurdepääsu oma postivõrgule ning tegi 2011. aasta alguses ettekirjutuse vastavasisulise rikkumise lõpetamiseks.

Eelpool on toodud vaid mõned näited Konkurentsiameti tegevustest erinevates majandussektorites. Konkurentsiameti järelevalveosakond jätkab 2011. aastal varem võetud tegevussuundade järgimist. Seoses majandussurutise lõppemisega muutub kahtlemata ka konkurentsituatsioon paljudel tegevusaladel, mis tähendab uusi väljakutseid ka riiklikule järelevalvele. Paralleelselt maailmaturu hindade tõusu ning sisemaise nõudluse taastumisega mitmete kaupade osas võib prognoosida survet hindade tõstmiseks. Sellise olukorraga kaasneb paratamatult ka ettevõtjatevahelise keelatud koostöö riski kasv. Konkurentsiamet peab oma piiratud ressursside juures oluliseks keskenduda just kõige olulisematele ja prioriteetsematele konkurentsiprobleemidele, mis aga paratamatult nõuab tihti raskete ja keerukate valikute tegemist. 2011. Aastasse on kavandatud ka konkurentsiseaduse uuendamine, millele konkurentsiamet paneb mitmeid lootusi. Eeskätt on järelevalve tõhustamiseks vajalik turgu valitseva seisundi kuritarvitamise menetlemise põhimõtteline reformimine. Käesoleval ajal põhineb see Eestis väärtemenetlusel. Tegemist on maailmapraktikas sügavalt erandliku korraldusega, mis on algselt ette nähtud pigem väiksemate rikkumiste (näiteks turvavõõta sõitmine) lihtsaks ja kiireks menetluseks. Keerukate majandusalaste rikkumiste menetlemine on väärtemenetluse korras mitmetel põhjustel tarbetult, et mitte öelda ületamatult komplitseeritud ning võrreldes teiste riikidega seetõttu ka võrdlemisi

ebaefektiivne. Konkurentsitenistus loodab, et 2011. aasta toob selles osas positiivseid arenguid, et aidata kaasa järelevalve tõhustumisele tulevikus.

Konkurentsiameti soovitus seoses liinilubade väljastamisega

Konkurentsiamet esitas 18.02.2010 Majandus- ja kommunikatsiooniministriumile ning 22.04.2010 Riigikogu Majanduskomisjonile oma seisukohad ühistranspordiseaduses sisalduvate konkurentsipiirangute kohta. Konkurentsiameti hinnangul ei eksisteeri avalikke huve, mis õigustaksid uute vedajate turuletuleku ja turul juba tegutsevate ettevõtjate laienemise takistamist.

Viimased seitse aastat on kaugliiniveo lubade väljastamisel peaasjalikult hinnatud seda, kas taotletav liiniluba häiriks juba tegutsevaid liine majanduslikult. Konkurentsiameti hinnangul kujutab ühistranspordiseaduse § 41 lg 2 p-s 2 sätestatu endast sügavalt erandlikku mehhanismi, mille sarnast tavapäraselt teistes majandusvaldkondades sätestatud ei ole. Teistel aladel üldjuhul ei takistata ettevõtjatel äri alustamisega juhul, kui see mõjub häirivalt juba tegutsevate ettevõtjate majandustegevusele. Ühistranspordiseaduses sisalduv piirang kitsendab ettevõtlusvabadust ja kahjustab konkurentsi kui avalikku huvi. Turukontsentratsioon osadel liinidel on väga kõrge ja konkurents seetõttu tagasihoidlik. Ettevõtlusvabadust võib aga põhiseaduse kohaselt piirata vaid siis, kui see on mõistlikus vahekorras taotletava eesmärgiga. Antud juhul ei pruugi piirangu proportsionaalsus olla tagatud olukorras, kus seadus jätab haldusorganile sisuliselt piiramatult õiguse keelduda liiniloa andmisest juhul, kui konkurendi sisenemine häirib liiniluba omavat ja turul juba kanda kinnitanud vedajat. Praktikas on sellega kindlustatud valitseva turuosalise positsioon, välistades konkurentide sisenemise turule ja võimaldades ühele ettevõtjale igavese eeliseisundi.

Konkurentsiameti poolt läbiviidud analüüsi tulemusena saab järeldada, et majanduslikult oleks kõige otstarbekam avada kaugliiniveo turg konkurentsile täielikult. Oluline on siinkohal tähele panna, et nt. Tallinn-Tartu, Tallinn-Narva ja Tallinn-Pärnu kaugliinidel toimib vedu täielikult kommertsalustel ja riigipoolseid dotatsioone seal ei rakendata. Kuna konkurentsipiirangud võivad tarbijate huve oluliselt kahjustada, siis võib neid rakendada vaid ülekaalukate avalike huvide korral ning kui sama tulemust ei ole võimalik saavutada teiste, konkurentsi vähem kahjustavate vahendite abil. Antud juhul ei eksisteeri mitte mingisuguseid avalikke huvisid, mille kaitsmiseks oleks

ettevõtlusvabadust vajalik sellisel viisil piirata. Turvalisuse ja mugavuse tagamiseks kaugliiniturgudel ei ole konkurentsipiirangute kasutamine kindlasti sobiv vahend, vaid vastupidi – see oleks antud kontekstis kõige läbipaistmatum ja asjakohatum. Turvalisust tuleb tagada tehnilise järelevalvega ning mugavuse tagamiseks on võimalik vedajatele kehtestada erinevaid standardeid nende vahelist konkurentsi sealjuures kahjustamata. Bussid peavad olema tehniliselt korras, kuid täites kehtestatud nõudeid, peab igal ettevõtjal olema võimalus turul osalemiseks. Lisaks on konkurentsipiirangut õigustatud väitega, et see võimaldab vedajatel tulusate liinide arvelt vähem tulusaid käigus hoida. Kuigi paljud vedajad on mitmetel liinidel konkurentsi eest kaitstud, puudub seaduslik mehhanism, mis võimaldaks nõuda neilt vähemtasuvate liinide opereerimist. Pealegi on ebaselge, kas ja kui palju selliseid liine tegelikult eksisteerib. Lisaks, hetkel tegutsevad vedajad ei ole turule pääsenud läbipaistva konkursi tulemusena, vaid erinevatel ajaloolistel põhjustel. Nagu eespool öeldud, peab Konkurentsiamet põhjendatult turu avamist konkurentsile täielikult, kuid kui peamiseks mureks jääb võimalik ettevõtjate poolse huvi puudumine teenindada vähetulusaid liine, siis võiks kaaluda ka nn. kontrollitud konkurentsi mudeli kasutamist, kus liiniload või liinilubade grupid pannakse konkursile. Sellisel juhul tuleks veenduda, et selle järele on tegelik vajadus ning et see ei suurendaks asjatult riigi halduskoormust ega piiraks vaba konkurentsi.

Konkurentsiamet asus seisukohale, et ühistranspordiseaduse §41 lg 2 p-s 2 sisalduvat tõsist konkurentsipiirangut ei õigusta avalikud huvid. Liinilube väljastavale asutusele peaks jääma üksnes õigus nõuda, et kaugliinid ei väljuks bussijaamast niivõrd väikse vahega, et nad füüsiliselt üksteist takistaksid. Eeltoodust tulenevalt soovitas Konkurentsiamet Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil ühistranspordiseaduse § 41 lg 2 p-s 2 sätestatud piirangu kaotamiseks vajaliku seadusemuudatuse algatamiseks ning edastas oma seisukohad ka Riigikogu majanduskomisjonile.

Ettepanek kogumispensionide seaduse muutmiseks

Konkurentsiamet esitas 21. juulil Rahandusministeeriumile ettepanekud kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu muutmiseks. Juba varasemalt oli amet korduvalt rõhutanud vajadust muuta kohustusliku kogumispensioni regulatsioon tarbijate suhtes paindlikumaks ja fondivalitsejate vahelist konkurentsi tõhustavamaks.

2010. aasta 2. juulil esitas Rahandusministeerium ministeeriumitele kooskõlastamiseks kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu. Sel hetkel kehtinud kogumispensionide seaduse kohaselt oli pensionifondi osakuid võimalik vahetada vaid üks kord aastas. Konkurentsiameti hinnangul oli tegemist tõsise piiranguga tarbijate valikuvabadusele ja sellest tulenevalt ka fondihaldurite vahelisele konkurentsile ning raskendatud oli uute teenusepakkujate turule tulek. Rahandusministeeriumi poolt esitatud eelnõu kohaselt oleks tarbijatel tekkinud võimalus vahetada olemasolevaid kohustusliku pensionifondi osakuid kolm korda aastas ning suunata uusi sissemaksid teise fondi kolme tööpäeva jooksul. Konkurentsiamet on seisukohal, et ka võimalus kolm korda aastas kohustuslikke pensionifonde vahetada piirab oluliselt tarbijate valikuvabadust ja tõhusat konkurentsi. Uutel teenusepakkujatel oleks keeruline turule tulla olukorras, kus klientide pärast on võimalik tõhusalt konkureerida vaid kolmel korral aastas.

Pensionifondide vahetamise piiramist on peamiselt põhjendatud sellega, et tihedama vahetamise lubamine kallutaks fondivalitsejate investeerimispoliitikat ebasoovitavalt lühiajalisele kasule orienteeruma ja annaks vale signaali osakuomanikule, kelle teadmised investeerimisest ei ole tõenäoliselt eriti kõrged. Teiselt poolt aga võib piirangute tulemusena väheneda konkurents ja langeda tarbijate heaolu kõrge hinnan taseme ja/või halvenenud kvaliteedi näol. Antud juhul ei kohustanud pensionifondide vahetamise piirang otseselt pensionifonde oma investeerimispoliitikat teatud suunas kujundama. Seega oleks tulnud kaaluda, kas fondivalitsejate investeerimispoliitikat oleks võimalik ja otstarbekas reguleerida muude, selleks sobivamate vahenditega. On kaheldav, kas tarbijate investeerimisalased otsused muutuksid sellest paremaks kui nende otsustamisvabadust piirata.

Konkurentsiameti hinnangul tuleks luua selline süsteem, mille kohaselt osakuomanik omaks õigust soovi korral mõistlikult lühikese aja jooksul ja takistamata vahetada oma osakud teise pensionifondi osakute vastu. Sellise süsteemi kehtestamine peaks omakorda avaldama positiivset mõju fondivalitsejate tegevusele ja tõhustama nendevahelist konkurentsi. Sellest tulenevalt pooldab Konkurentsiamet pensionifondide vahetamise suhtes rakendatavate piirangute kaotamist võimalikult suures ulatuses ja tegi Rahandusministeeriumile ettepaneku võimaldada osakuomanikul vahetada pensionifondi 30 päeva möödumisel vastava avalduse esitamisest. Lisaks leidis Konkurentsiamet, et eelnõuga tuleks läbipaistvamaks muuta fondihaldurite tasustamist,

sätetades kogumispensionide seaduses konkreetsed nõuded teenustasude avalikustamisele. Kehtinud regulatsiooni olukorras oli tarbijatel tihti keerukas aru saada, kui palju nad tegelikult fondihaldurile teenustasusid maksid.

2011. aasta 10. jaanuaril võttis Riigikogu vastu kogumispensionide seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse, millega täiendati fondivalitsejatele esitatavaid nõudeid ja muudeti pensionifondidega seotud aruandluse ja avalikustamise korda eesmärgiga muuta fondide tegevus läbipaistvamaks ja pensionifondi osaku omanikule arusaadavamaks. Kohustuslike pensionifondide vahetamise reeglid muutusid paindlikumaks ning kord aastas toimuv fondide vahetamine asendati võimalusega vahetada fonde kolm korda aastas. Seadus jõustub 2011. aasta 1. augustil.

Soovitus Tallinna Linnavalitsusele konkurentsiolukorra parandamiseks jäätmeäitlemise valdkonnas

Konkurentsiamet esitas 10.02.2010. aastal hinnangu Tallinna Linnavalitsuse võimalikule kavatsusele suunata kõik Tallinna haldusterritooriumil tekkivad jäätmed ühe ettevõtja rajatavasse jäätmepõletusjaama. Vastav linnavalitsuse otsus võib oluliselt mõjutada konkurentsiolukorda nii kaugkütte- kui elektriturul. Konkurentsiamet andis Tallinna Linnavalitsusele soovitus hoiduda ainuõiguse või muu eelisseisundi andmisest ühele jäätmeäitluskohale.

Konkurentsiametini jõudis peamiselt meedia vahendusel teave, et Tallinna linn soovib sõlmida lepingu, mille kohaselt suunatakse kõik Tallinna linnas tekkivad olmejäätmed äitlemiseks ühele ettevõtjale, kusjuures tõenäoliselt langetatakse valik jäätmepõletusjaamade vahel. Konkurentsiamet on kaugkütte- kui elektriturvaldkonnas riiklik regulaator, kelle üheks ülesandeks on hinnangu andmine nimetatud valdkonnades kehtestatud administratiivsetele piirangutele. Seetõttu algatas Konkurentsiamet olukorrale hinnangu andmiseks järelevalvemenetluse.

Konkurentsiamet leidis, et jäätmeseadus ei kohusta omavalitsust ühte jäätmeäitluskohata valima, neid kohti võib olla ka mitu. Lisaks küsimusele, kas kohalik omavalitsus on kohustatud välja valima ühe jäätmeäitluskoha, on antud juhul oluline, kas otsese kohustuse puudumisel on tal siiski on sellise valiku langetamise pädevus. Jäätmeseadus sellist pädevust otseselt ei sätesta. Tallinna Linnavalitsus ei selgitanud Konkurentsiametile, millistest õigusaktidest tuleneb tema pädevus sõlmida leping, mille

kohaselt suunatakse kõik linnas tekkivad olmejäätmed ühele jäätmekäitluskohale. Oluline on märkida, et Konkurentsiamet ei sea kahtluse alla omavalitsuse pädevust kehtestada jäätmekäitluskohtadele erinevaid seaduslikke nõudeid, mida näeb ette ka jäätmeseadus. Näiteks on omavalitsusel õigus piirata jäätmekäitluskohtade hulka geograafilisest kriteeriumist lähtudes. Siiski ei anna see õigust piirata jäätmekäitluskohtade valikut ühe ettevõtjaga ning võimalus teenust osutada peab jääma avatuks kõigile seaduslikele kriteeriumitele vastavatele ettevõtjatele.

Tallinna Linnavalitsuse poolt Konkurentsiametile saadetud vastusest ei selgunud, millist eelist omab jäätmete reserveerimine ühele ettevõtjale, võrreldes olukorraga, kus jäätmete pärast konkureeriksid kõik teatud kriteeriumitele vastavad ettevõtjad. Seega jäi ka ebaselgeks, milliseid avalikke huvisid teenib linnavalitsuse otsus anda ainuõigus ühele ettevõtjale, kui samasugust teenust soovivad pakkuda mitu ettevõtjat. Mis tahes ainuõiguse andmine riigi või kohaliku omavalitsuse poolt on tõsine konkurentsipiirang ning seda saab põhjendada ainult ülekaaluka avaliku huviga.

Eeltoodust lähtuvalt soovitas Konkurentsiamet Tallinna Linnavalitsusele mitte anda mõnele jäätmekäitluskohale ainuõigust või muud eeliseisundit. Juhul kui linnavalitsus siiski leiab, et vastava ainuõiguse andmine on avalikes huvides, tuleb selleks korraldada läbipaistev konkurss vastavalt konkurentsiseaduse §-le 14. Sel viisil saaksid ka teised teenust pakkuvad ettevõtjad läbipaistvatel tingimustel oma pakkumise teha.

Konkurentsiameti analüüs taastuenergia toetuste kohta

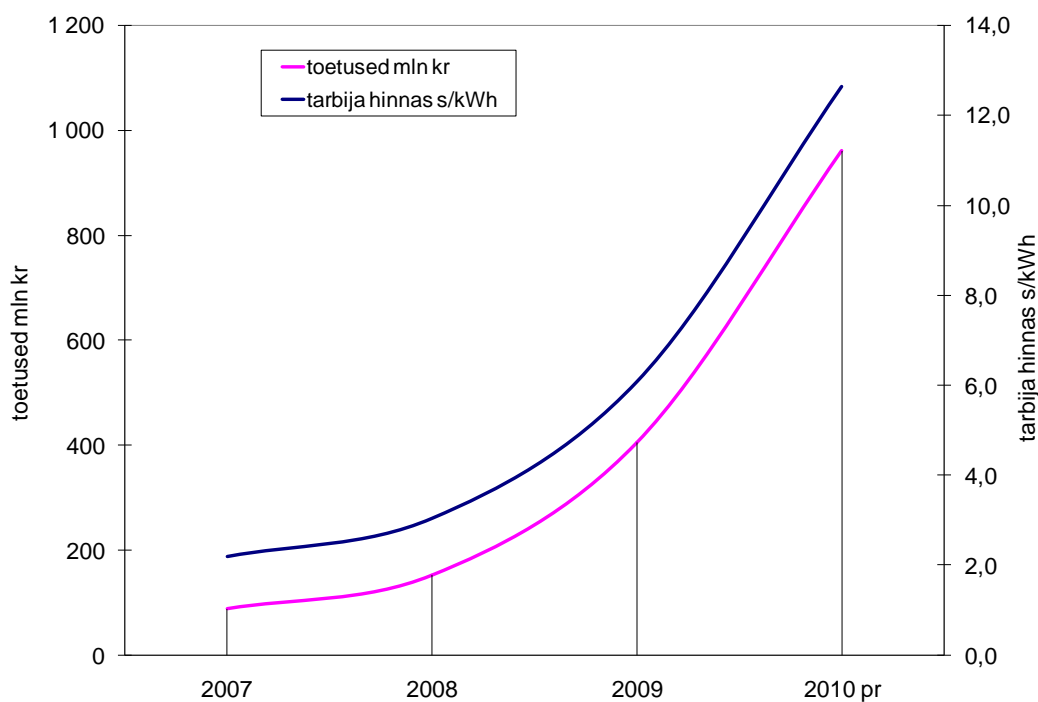
2010. aasta mais viis Konkurentsiamet läbi analüüsi elektrituruseaduse § 59 alusel makstavate toetuste maksmise mõjust konkurentsiolukorrale, elektritarbijale taastuenergia tasuna kaasneva majandusliku koormuse ning toetuste määra põhjendatusele.

Elektrituruseaduse § 59 toetuste skeemi väljatöötamisel on silmas peetud arengukavas „Eesti elektrimajanduse arengukava aastani 2018” toodud eesmärke ja indikaatoreid:

- Taastuvelektri osakaal brutotarbimises on kasvava trendiga ja saavutab aastaks 2010 vähemalt 5,1%; aastaks 2015 vähemalt 15%.
- Koostootmise elektrienergia osakaal 2020. aastaks on vähemalt 20% brutotarbimisest.

Arengukavas seatud eesmärkide saavutamiseks on oluliselt täiendatud ja muudetud 2003. aastal Riigikogu poolt vastu võetud elektrituruseaduses toetusi käsitlevaid sätteid. Alates 27.02.2010 on vastavalt elektrituruseaduse §-le 59 elektritootjatel õigus saada toetust vastavalt:

- alates 2010. aasta 1. juulist elektrienergia eest, kui see on toodetud taastuvast energiaallikast, välja arvatud biomassist, 84 senti/kWh;
- alates 2010. aasta 1. juulist elektrienergia eest, kui see on toodetud biomassist koostootmise režiimil 84 senti/kWh; juhul, kui biomassist toodetakse elektrienergiat kondensatsioonirežiimil, siis toetust ei maksta;
- elektrienergia eest, kui see on toodetud tõhusa koostootmise režiimil jäätmetest jäätmeseaduse tähenduses, turbast või põlevkivitöötlemise uttegaasist 50 senti/kWh;
- elektrienergia eest, kui see on toodetud tõhusa koostootmise režiimil tootmiseadmega, mille elektriline võimsus ei ületa 10 MW 50 senti/kWh;
- põlevkivil töötava tootmiseadme installeeritud netovõimsuse kasutatavuse eest, kui tootmiseadme on tööd alustanud ajavahemikus 2013. aasta 1. jaanuarist kuni 2016. aasta 1. jaanuarini olenevalt CO₂ kvoodi hinnast 22-25 senti /kWh.

JOONIS 2 Taastuenergia toetused perioodil 2007-2010

Jooniselt 2 selgub, et 2007. aastal maksid tarbijad taastuenergia toetamise eest 2,18 s/kWh, 2008. aastal 3,03 s/kWh, 2009. aastal 6,07 s/kWh ning 2010. aastal 12,64 s/kWh. Toetus on seega kasvanud 2,18 s/kWh-lt 12,64 s/kWh-ni ehk ligikaudu 6 korda.

Kui 2009.aastal maksti toetusi 619 GWh elektrienergia eest 405 miljonit krooni, siis 2010.aastal prognoositi toodetava 1202 GWh elektrienergia toetusteks 962 milj. krooni. Seega maksti 2009. aastal toetust 7,9%-le toodetud elektrienergiast (2009. aastal toodeti Eestis kokku 7 884 GWh elektrienergiat). Olukorras, kus Eestis tuleb toetuste taotlejaid üha juurde, on nende osakaal tarbijatele väljastatud elektrienergia arvel saavutanud väga olulise suuruse.

Eesti suurima elektritootja - Eesti Energia Narva Elektriijaamad AS suletud turule müüdava elektrienergia tootmishind on 46,01 s/kWh. Kuna tarbija poolt makstavale tootmishinnale lisati 2010. aastal toetust 12,64 s/kWh, kujunes tegelikult tarbija hinnaks 58,65 s/kWh. Seega oli tarbija hinnas toetuse osakaal ligi 22%. Võttes arvesse kavandatavaid toetusi uutele tuuleparkidele (toetuse piirmääratõsteti 400 MW-lt 600-le) ning uute elektritootjate lisandumist, suureneb taastuenergia tasu toetuse osakaal elektrienergia lõpphinnas veelgi.

Tulenevalt eeltoodust analüüsis Konkurentsiamet, kas elektrituruseaduse § 59 alusel makstavad toetused on majanduslikult põhjendatud nii tootja kui tarbija seisukohalt ning kui suur mõju on toetustel konkurentsiolekorradele. Konkurentsiamet on seisukohal, et kehtiva toetuste skeemi korral saavutatakse küll uute koostootmisjaamade, tuuleparkide ja hüdroelektriijaamade lisandumine, kuid seda tänu moonutatud turuolukorradele, mida tuleks vältida. Toetuste mõjul ei lähtu investor tegelikust pakkumise-nõudluse suhtest tekkinud hinnast vaid kogu äriprojekt ehitatakse üles toetuste baasil võimalikult lühikesele tasuvusajale. Näiteks võib tuua koostootmisjaamad, mille soojuslik võimsus ületab tegelikku soojusvajadust antud piirkonnas, sest soovetakse saavutada võimalikult suurt elektrilist võimsust toetuste saamiseks. Toodetav elekter müüakse seejuures avatud elektriturule, kus osalevad ka teiste riikide tootjad (Soome, Läti, Leedu) tingimustes, kus turuhind ületab doteeritud tootja tootmishinda oluliselt. Investor teenib põhjendamatult suurt kasumit, mille tarbija on sunnitud kinni maksma läbi taastuenergia tasu. Seega on osadel tootjatel märgatav riigi poolt tagatav konkurentsieelis ning majanduslikud riskid on oluliselt madalamad, võrreldes tootjatega, kes ei saa toetust. Seega on olukord, kus uusi tootmisvõimsusi rajatakse juurde vaid tänu erinevatele toetuskeemidele, muret tekitav. Sellisel järjepidevusel saavad aja möödudes toetust enamus tootjaid ja Eestis

suureneb oluliselt subsideeritud elektritootmine. Seejuures maksab tarbija lisaks taastuvenergia tasule ka veel elektrienergia eest, mille hind on tekkinud avatud turul. Konkurentsiamet jõudis järeldusele, et tarbija on üha enam sunnitud maksma elektrituruseaduse §59 käsitletud toetuse rahastamise eest. Kuigi oluline on „Eesti elektrimajanduse arengukava aastani 2018” tõstatatud eesmärkide täitmine, on tarbija ootuseks siiski täita eelnimetatud eesmärgid põhjendatud kuludega, kandmata sealjuures alusetut majanduslikku koormust. Elektrituruseaduse järgne toetuste süsteem ei taga tarbijate õiguslike ootuste täitumist, sest toetused tagavad osadele tootjatele põhjendamatult kõrge tulukuse ja tarbijale põhjendamatult kulu. Olemasoleva skeemi oluliseks puuduseks on ka asjaolu, et makstavad toetused ei arvesta tegelikku elektri turuhinda ning mida kõrgem on turuhind, seda suuremaks kujuneb ka tootja kasumlikus. Konkurentsiamet edastas kokkuvõtte analüüsist Majandus- ja kommunikatsiooniministrile tehes ettepaneku, et kehtestatud toetuste skeem ei ole elektrituru seisukohast pikaajalises perspektiivis jätkusuutlik ning üle tuleks vaadata elektrituruseaduse §-s 59 sätestatud toetuste määrad, mida tuleks korrigeerida vastavalt reaalsele olukorrale. Ettepanek oli ajendatud soovist parandada konkurentsiolukorda Eesti elektriturul ning vähendada elektritarbijate põhjendamatult suurt majanduslikku koormust.

Koondumiste kontrollist

Selleks, et turumajandus toimiks optimaalselt, on konkurentsioiguses kehtestatud reeglid, mis võimaldavad säilitada kaubaturul tõhusa konkurentsi läbi koondumiste kontrolli. Viimasel aastal on seoses majanduslangusega ettevõtjate koondumised märkimisväärselt vähenenud.

2010. aastal esitati Konkurentsiametile kümme koondumise teadet ja üks juhtum tuli üle 2009. aastast. Seega oli aasta jooksul kokku menetluses üksteist juhtumit. Tehti kümme koondumist lubavat otsust ja ühe juhtumi osas lükkus menetlus sh otsuse tegemine 2011. aastasse. Kümnest lubavast otsusest tehti kõik menetluse esimeses faasis ehk seadusandja poolt lubatud 30 kalendripäeva jooksul, kusjuures kolmel juhul peatati menetlus ja menetlusaeg koondumise teates olnud puuduste kõrvaldamiseks. Esimese faasi tegelik keskmine menetluse pikkus oli 18 päeva.

Koondumisviiside järgi oli menetluses olevate koondumisjuhtumite jaotus järgmine:

- 8 koondumise puhul oli tegemist ettevõtja poolt valitseva mõju omandamisega teise ettevõtja või tema osa üle (§ 19 lg 1 p 2);
- 3 koondumise puhul oli tegemist ettevõtjate poolt ühiselt valitseva mõju omandamisega kolmanda ettevõtja või tema osa üle (§ 19 lg 1 p 3);

Eesti ettevõtjate vahel toimus neli koondumist, kahe koondumise puhul olid mõlemad koondumise osalised välismaised ettevõtjad ning seitsmel juhul olid koondumise osalised nii välisriigis registreeritud ettevõtja kui ka Eesti ettevõtja.

Teatatud koondumiste arv oli 2010. aastal oluliselt väiksem kui eelmistel aastatel, mis on suuremas osas tingitud turu toimemehhanismide aeglustumisest ja ettevõtjate finantseerimisvõimaluste halvenemisest. Aruandeaastal ei olnud Eesti ettevõtjad nõrga majandusolukorra tõttu eriti aktiivsed oma konkurentsivõimet läbi ühinemiste ja omandamiste suurendama. Aktiivsemad olid välismaised investorid, kes tundsid huvi Eesti ettevõtjate omandamise vastu, sh ka erakapitali fondid.

Koondumised toimusid 2010. aastal järgmistel kaubaturgudel:

- Jõusööda ja väetiste tootmine ja müük;
- Tubakatoodete, toidu- ja tarbekaupade ning alkohoolsete jookide müük;
- Kondiitritööstus;
- Betoonvalmistooted;
- Ehitusmaterjalid;
- Teenused.

2010. AASTA ENERGEETIKA- JA VEETENISTUSES

2010. aasta oli energeetika- ja veeteenistuse jaoks oluline mitme märkimisväärse sündmuse poolest. 01. novembril jõustus monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadus, mistõttu lisandusid teenistuse reguleerimisalasse ligi 70 vee-ettevõtjat ning kõik seni kohalike omavalitsuste regulatsiooni alla kuulunud soojusettevõtjad. Organisatsioonisiseste ümberkorralduste tulemusena nimetati senine raudtee- ja energiateenistus energeetika- ja veeteenistuseks.

Energeetika- ja veeteenistuse üks kesksemaid ülesandeid on tarbijatele stabiilsete tingimuste tagamine nii elektrienergia-, kaugkütte- ja maagaasi- kui ka ühisveevärgi ja kanalisatsiooni sektoris. Energeetika- ja veeteenistus lähtub oma tegevuses peamiselt elektrituruseadusest, maagaasiseadusest, kaugkütteseadusest, vedelkütuse seadusest ning ühisveevärgi ja kanalisatsiooniseadusest. 2010. aasta jooksul tehti 212 otsust ja üks ettekirjutus. Otsuste arvu mõjutasid eelkõige kütuste ja elektrienergia hindade muutused. Töömahult kõige suurema osa moodustasid hindade kooskõlastamismenetlused. 31. oktoobri seisuga kuulusid energeetika valdkonnas regulatsiooni alla üks elektrienergia põhivõrguettevõtja, 39 elektrienergia jaotusvõrguettevõtjat, üks maagaasi põhivõrguettevõtja, 27 maagaasi jaotusvõrguettevõtjat, 50 soojusettevõtjat võrgupiirkondade lõikes, kolm elektrienergia ja soojuse tootmine ning põlevkivi kaevandamise ettevõtjat.

Elektrienergia, maagaas, kaugküte ning ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniteenused jõuavad tarbijani vastava infrastruktuuri kaudu. Kuna infrastruktuuri näol on tegemist loomulike monopolidega, siis kuulub nende hinnaregulatsioon Konkurentsiameti pädevusse. Elektrienergia ja maagaasi infrastruktuuri ehk võrgu puhul ei sõltu võrgu kasutamise tasud toornafta maailmaturu hinna kõikumistest, vaid eelkõige kohalikest majandusoludest, milleks on investeeringute vajadus, kaupade ja teenuste hindade muutumine vastavalt siseriiklikule inflatsioonile ning tehniline efektiivsus.

Vastavalt Euroopa Liidu elektri- ja maagaasidirektiivile on kõikidele elektri- ja gaasitarbijatele tagatud võrgule vaba juurdepääs. Seega on tarbijal õigus valida endale elektri- või gaasimüüja ning soovi korral müüjat vahetada. Elektrituru avamise osas on Eestil 2013. aastani üleminekuperiood. 2010. aastaks pidi Eesti avama oma elektrituru 35% ulatuses, mis tähendas, et suuremad tarbijad said endale ise valida sobiva

elektrimüüja või -tootja. 2010. aasta jaanuarikuus võeti vastu elektrituruseaduse muudatused, mis nägid muuhulgas ette süsteemihalduri omandilise eristamise põhivõrguettevõtjast. Samuti sätestati muudatustega järgmised sammud turu avamise suunas. Nimelt ei või alates 2010. aasta 1. aprillist vabatarbijad enam elektrienergiat reguleeritud hinnaga osta, vaid peavad seda tegema turuhinnaga. Aprillis alustas Eestis tööd elektribörs, Põhjamaade elektribörsi Nordpool filiaal.

Konkurentsiamet algatas menetluse Eesti Energia Jaotusvõrk OÜ suhtes, et kontrollida ettevõtja tegevuse vastavust elektrituruseadusele. Elektrituruseaduse § 67 paneb võrguettevõtjale kohustuse tagada mõõteseadmete kogumine ja töötlemine tehniliste nõuete kohaste mõõteseadmete abil.

2010. aasta augustis esitas Eesti Energia Jaotusvõrk OÜ Konkurentsiametile ülevaate, kuidas ning mil viisil ettevõtja täitis Konkurentsiameti 30.10.2009. a ettekirjutuse. Jaotusvõrk selgitas, et Konkurentsiameti poolt määratud tähtaja jooksul õnnestus enamik probleemsetest ja taatlemata mõõteseadmetest välja vahetada ning asendada. Samas teatas ettevõtja, et ca 2000 mõõteseadet ei olnud võimalik välja vahetada ning asendada, kuna nimetatud objektidel ei õnnestunud saada kontakti konkreetse kinnistu omanikuga, omanik ei lubanud mõõteseadet välja vahetada või ilmned muud probleemid. Jaotusvõrk kinnitas Konkurentsiametile, et nende probleemide lahendamist jätkatakse ning lähiajal loodetakse mõõteseadmed välja vahetada. Selles osas on Konkurentsiametil plaanis teostada Eesti Energia Jaotusvõrk OÜ tegevuse suhtes täiendav kontroll 2011. aastal.

Elektrituru avamine

Alates 01.04.2010. a avanes Eestis elektriturg kuni 35% ulatuses (100%-liselt avaneb elektriturg Eestis 01.01.2013.a). Elektrituru osaliseks avamiseks on elektrituruseaduses sätestatud, et vabalt elektriturult peab elektrienergiat ostma see isik (isik on määratletud vabatarbijaks), kes kasutab elektrienergiat konkreetses tarbimiskohas, kus kalendriaasta jooksul tarbitakse vähemalt 2 GWh elektrienergiat.

Lisaks eeltoodule sätestati õigusaktides, et tarbimiskohana peetakse silmas vabatarbija elektripaigaldise liitumispunkti või liitumispunktide kogumit, mis on vabatarbija elektripaigaldise kaudu omavahel elektriliselt ühendatud.

Õigusaktide vastuvõtmise ning nende jõustumise aspektist oli elektrituru avamine küllaltki kiireloomuline, mistõttu võib tagantjärei tõdeda, et osapooltel jäi põhjalikuks ettevalmistuseks vähe aega, sest alles 28.01.2010. a võttis Riigikogu vastu seaduse muudatused, mis elektrituru osalise avanemise (muudatused jõustusid 27.02.2010. a) võimalikuks tegid. Kuna elektriturg pidi avanema 01.04.2010. a, siis alustasid jaotusvõrguettevõtjad vabatarbijate määratlemist ning nende teavitamist juba 2010. a veebruarikuus - ajal, mil asjakohased elektrituruseaduse muudatused ei olnud veel jõustunud. Enne tegelikku muudatuste jõustumist teavitasid ka elektrienergia müüjad vabatarbijaid elektrilepingute ülesütleemisest. Jaotusvõrguettevõtjate ning elektrienergia müüjate poolne vabatarbijate määratlemine ning teavitamine oli vajalik selleks, et vabatarbijad saaksid valida, kelle käest ning millise hinnaga hakata elektrienergiat ostma alates 01.04.2010. a.

Selline jaotusvõrguettevõtjate ning elektrienergia müüjate tegevus tekitas uutes vabatarbijates mitmeid küsimusi ning väga palju pöörduti järelepärimistega Konkurentsiameti poole.

Mitmed isikud esitasid enda vabatarbijaks määratlemise kohta Konkurentsiametile pretensiooni. Vabatarbijaiks mittekvalifitseerumise põhjuseid oli võrdlemisi palju. Peamiste asjaoludena nimetati jaotusvõrguettevõtjate ning elektrimüüjate tegevuste vastuolu elektrituruseadusega. Mitmed vabatarbijad leidsid, et enne asjakohaste elektrituruseaduse muudatuste jõustumist puudus jaotusvõrguettevõtjatel ning elektrienergia müüjatel õiguslik alus isiku vabatarbijaks määratlemiseks ning elektrilepingu ülesütlemiseks. Samuti leidsid mitmed vabatarbijad, et nad ei ole oma tarbeks elektrienergiat kalendriaastas vähemalt 2 GWh tarbinud, vaid on osaliselt või kogu ulatuses münud seda edasi kolmandale isikule (kaubanduskeskuste puhul näiteks üürnikele, tööstusparkide puhul näiteks teistele kinnistutele). Mitmel juhul tõstas ka küsimus, kas jaotusvõrguettevõtja on määratlenud vabatarbija tarbimiskoha vastavalt elektrituruseadusele, kuna vabatarbija väitel ei oleks tohtinud jaotusvõrguettevõtja kahte erinevat liitumispunkti ja nende liitumispunktide kaudu tarbitud elektrienergia kogust summeerida, sest need liitumispunktid ei olnud vabatarbija elektripaigaldise kaudu omavahel elektriliselt ühendatud. Seega ei oleks olnud võimalik neid ühe tarbimiskohana käsitleda. Konkurentsiamet selgitas oma seisukohta igal konkreetsel juhul nii vabatarbijale kui ka jaotusvõrguettevõtjale konkreetsest juhtumist lähtuvalt ning soovitas osapooltel leida ühine ja elektrituruseadusele vastav lahendus.

Statistilisest aspektist on oluline märkida, et Konkurentsiamet lahendas vaid ühe kaebuse määratletud vabatarbija kasuks. Ülejäänud juhtudel käitusid jaotusvõrguettevõtja ning elektrienergia müüja isikut vabatarbijaks määrates ning lepingut üles öeldes vastavalt elektrituruseadusele. Üks vabatarbija vaidlustas Konkurentsiameti otsuse Tallinna Halduskohtus, kes jättis vaidluses õiguse Konkurentsiametile. Kohus oli seisukohal, et olenemata sellest, et asjakohased elektrituruseaduse muudatused ei olnud jõustunud, oli jaotusvõrguettevõtjatel ning elektrienergia müüjatel õiguslik alus isiku vabatarbijaks määratlemiseks ning elektrilepingu ülesütlemiseks. Tallinna Halduskohtu hinnangul oli oluline, et isik muutus vabatarbijaks, see tähendab, et talle rakendusid vabatarbija õigused ja kohustused alates 01.04.2010.a, mistõttu jaotusvõrguettevõtjate poolne vabatarbija teatiste varasem väljasaatmine ei saanud tekitada uutele vabatarbijatele kohustusi. Kuna elektrienergia müügilepingud öeldi üles alates 01.04.2010. a, siis varasema teate saatmine ei saanud rikkuda uute vabatarbijate õigusi. Teise olulise seisukohana leidis Tallinna Halduskohus, et juhul, kui isik müüs elektrienergiat edasi talle kuuluval kinnistul näiteks oma üürnikele (kaubanduskeskused, ärimajad jne), siis tuli lugeda kogu edasimüüdud elektrienergiat siiski isiku oma tarbeks ning isik tuli määratleda vabatarbijaks. Seda põhjusel, et jaotusvõrguettevõtja jaoks oli tarbijaks ikkagi vabatarbija, mitte viimase üürnikud, kellega jaotusvõrguettevõtjal puudus mis tahes õigussuhe.

Konkurentsiamet on seisukohal, et juhul, kui konkreetsetes tarbimiskohas muutus kalendriaasta jooksul tarbija isik, ei tohtinud jaotusvõrguettevõtja vabatarbija määratlemisel uue tarbija elektrienergia koguse hulka arvata seda elektrienergia kogust, mille oli tarbinud eelnev elektritarbija. Samuti, kui konkreetsetes tarbimiskohas asuvad kaks või rohkem erinevat liitumispunkti, mis ei olnud isiku elektripaigaldise kaudu omavahel elektriliselt ühendatud, siis ei tohi jaotusvõrguettevõtja käsitleda neid liitumispunkte ühe tarbimiskohana. Sellisel juhul oleks jaotusvõrguettevõtja pidanud käsitlema igat konkreetset liitumispunkti kui eraldiseisvat tarbimiskohta ning arvestama eelmisel kalendriaastal tarbitud elektrienergia koguseid eraldiseisvalt. Konkurentsiameti selgituste tulemina vaatasid jaotusvõrguettevõtjad oma tegevuse osaliselt üle ning nii mõnelgi juhul vabastati juba määratletud vabatarbija talle omistatud staatusest ning suunati tagasi suletud turule.

Kuigi Eesti elektrituru osalisel avanemisel oli teatud probleeme ning esines informatsiooni puudulikkust, siis möödus see Konkurentsiameti hinnangul siiski kiirelt

ning edukalt. Elektrituru osalise avanemise kogemus aitab vältida sarnaseid probleeme turu täielikul avanemisel alates 01.01.2013. aastal.

Elektribörsi käivitumine ja kauplemise ülevaade

Elektribörs käivitus Eestis 01.04.2010. a, mil Nord Pool Spot AS (NPS) avas Estlinki hinnapiirkonna. Tänapäevaks on NPS Estlink hinnapiirkonna nimi asendatud nimega NPS Eesti. Sellega loodi Eesti elektrienergia tootjatele, müüjatele ja vabatarbijatele kauplemiskoht, kus elektrienergiat vabaturutingimustes müüa või osta. Samuti saavad NPS Eesti hinnapiirkonnas elektrienergiaga kaubelda turuosalised Lätist, Leedust ning kolmandatest (EL-i mittekuuluvatest) riikidest.

Alates 01.04.2010. a jõustus elektriturseaduse muudatus, mille kohaselt ei tohi vabatarbijad enam reguleeritud hinnaga elektrienergiat osta ning ühe võimalusena saab elektrienergiat osta elektribörsilt. Seoses elektribörsi käivitumisega lisati elektriturseadusse uus turuosaline - elektribörsi korraldaja. Elektribörsi korraldajaks on NPS, kelle tegevuse üle teostab järelevalvet Norra regulaator (*Norwegian Water Resources and Energy Directorate*). NPS Eesti hinnapiirkonnas kauplemise alustamiseks tuleb eelnevalt sõlmida vastav leping.

NPS Eesti hinnapiirkonna käivitumist võib üldjoontes edukaks pidada. Juba esimese nelja kuu jooksul ületas kaubeldava elektrienergia maht ühe TWh piiri. 2010. aasta keskmiseks börsihinnaks kujunes 46,311 €/MWh. Madalaim kuu keskmine hind 34,81 €/MWh oli maikuu ning kõrgeim keskmine hind 56,62 €/MWh augustis. Kokku osteti ja müüdi elektrienergiat NPS Eesti hinnapiirkonnas 2010. aasta jooksul 6 660 195 MWh.

Siiski ei ole elektribörsi käivitumine toimunud ilma probleemideta. Nimelt kujunes 24.08.2010. a NPS Eesti hinnapiirkonnas viieks tunniks elektrienergia hinnaks 2000 €/MWh, mis oli ka maksimaalne võimalik hind. Asjaolude uurimiseks algatas menetluse Konkurentsiameti konkurentsitenistus.

19. oktoobril avati Eestis ka NPS päevasisene turg Elbas, mis võimaldab kaubelda elektriga päevasiseselt ning kauplemispiirkonnaks on kogu NPS elektribörsiga liitunud riigid Põhjamaadest kuni Saksamaani. Kui päev-ette turg Elspot on eelkõige ettenähtud ja kasutatav elektrienergia ostuks ja müügiks, siis päevasisene turg annab turuosalistele

vastavalt kokkulepitud reeglitele võimaluse müüa või osta üle- või puudujäävat elektrienergiat sama päeva jooksul.

Praeguse seisuga on NPS Eesti hinnapiirkonnas võimalik kaubelda nii Elspot (üks päev ette) kui ka Elbas (päevasisene) turul, mis näitab, et Eesti elektriturg on edukalt integreerumas Põhjamaade elektrituruga. Aastaraamatu koostamise hetkel kauples NPS Eesti hinnapiirkonna Elspot turul kokku 16 ning Elbas turul 4 turuosalist. Turuosaliste nimekiri on leitav NPS-i veebilehel.⁷

Elektrivõrguettevõtjate regulatsioon

Elektrituruseaduse § 73 lg 3 kohaselt on võrguettevõtjal õigus esitada Konkurentsiametile kooskõlastamise taotlusi erinevate võrgutasude osas nii koos kui eraldi. Elektrituruseaduse § 94 lg 1 p-st 8 tulenevalt on Konkurentsiameti ülesandeks kooskõlastada võrguettevõtja võrgutasud, välja arvatud elektrienergia transiidi eest võetav edastamistasu.

Seaduse kohaselt peavad võrgutasude kehtestamisel aluseks võetud kriteeriumid olema läbipaistvad ja järgima võrdse kohtlemise põhimõtet. Võrgutasude hinnakujundus peab arvestama varustuskindluse ja tõhususe tagamist ning võimaldama võrguettevõtjal täita õigusaktidest ja tegevusloa tingimustest tulenevaid kohustusi ja tagama põhjendatud tulukuse investeeritud kapitalilt.

Elektrituruseaduse § 72 lg 4 kohaselt on Konkurentsiamet välja töötanud ja avalikustanud meetodika “Elektrienergia võrgutasude arvutamise ühtne meetodika” (edaspidi Meetodika), millest elektrienergia võrgutasude kooskõlastamine lähtub. Meetodikat rakendatakse ebavõrdse kohtlemise vältimiseks sarnaselt ja ühetaoliselt kõigi võrguettevõtjate võrgutasude kooskõlastamisel. Võrgutasude hinnad kujundatakse kulupõhiselt.

2010. aastal tegi Konkurentsiamet elektrienergia kaalutud keskmise hinna ja võrgutasude kohta 39 otsust sealjuures jäeti kooskõlastamata 2 hinnataotlust. Olulisemad olid AS-i Elering ja Eesti Energia Jaotusvõrk OÜ võrgutasude hinnamenetlused.

⁷ <http://www.nordpoolspot.com/about/Participant-list---Elspot2/> (02.03.2011)

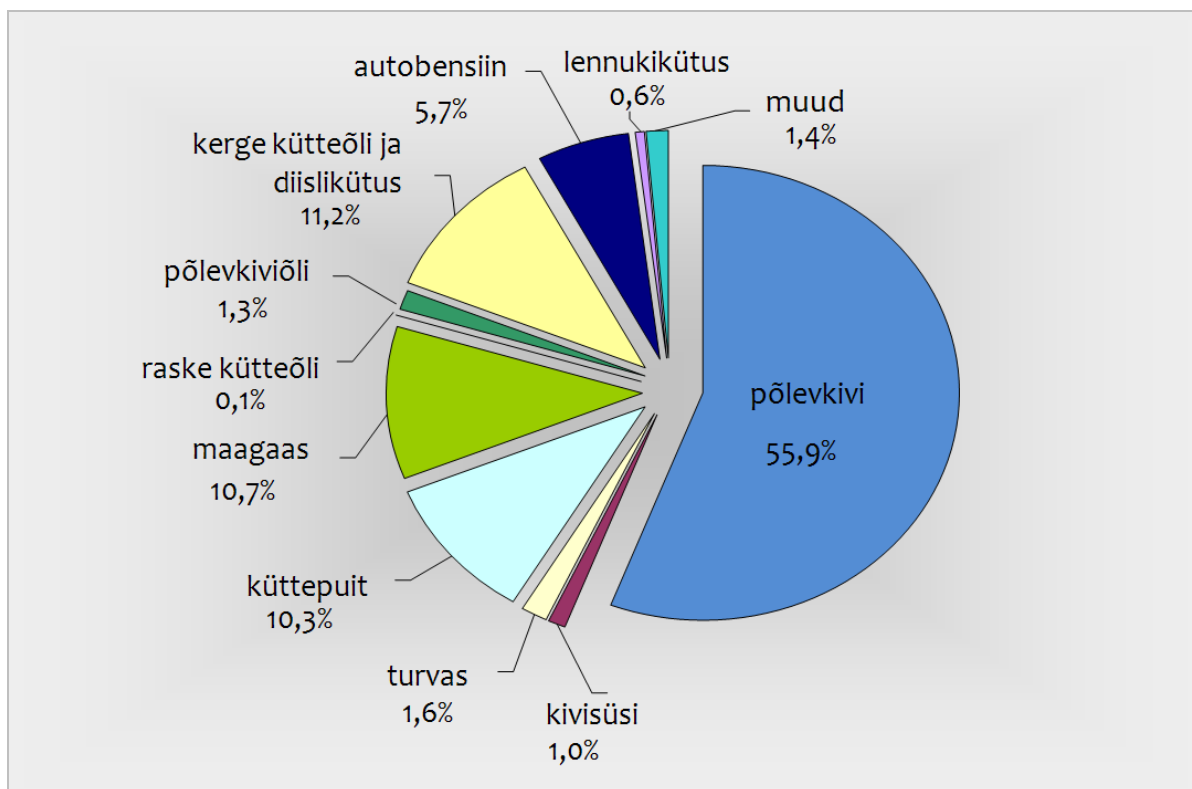
AS-ile Elering kooskõlastati uus 3-aastane regulatsiooniperiood, mis algas 01.01.2011 ning kestab kuni 31.12.2013. Võrgutasude muudatuse põhjustasid ainult investeeringutega seotud hinnakomponendid, ettevõtja tegevuskulud vähenesid 2010. aastal 4,6 miljoni € (72 miljoni kr) võrra ja ei kasva ka 2011. aastal. Investeeringute kogumaht on järgmisel kolmel aastal 0,447 miljardit € ehk 7 miljardit krooni. Olulisemad investeeringud on Estlink1 välja ostmine, Eesti ja Soome vahelise teise kõrgepinge alalisvooluühenduse - Estlink2 ning kahe kiiresti käivituva avariireservjaama (võimsusega 100 MW ja 150 MW) rajamine. Täiendavalt ehitab AS Elering valmis hulgaliselt uusi ühendusi ja jaotlaid, et tõsta elektrivõrkude läbilaskevõimet ja vähendada võrgukadusid.

26. augustil esitas Konkurentsiamet Eesti Energia Jaotusvõrk OÜ-le oma seisukohad võrgutasude hinnataotluse kohta. Ettevõtja taotles kehtivate võrgutasudega võrreldes keskmiselt 18,8%-list tõusu, sealhulgas tegevuskulude kasvu 11,3%. Tulenevalt elektrituruseadusest peavad võrgutasud olema kulupõhised ja põhjendatud, mistõttu ei lugenud amet ettevõtja võrgutasude hinnataotlust põhjendatuks. Ajal, mil vabaturu tingimustes tegutsevad ettevõtjad on asunud kulusid vähendama, peavad sama suunda järgima ka monopoolsed ettevõtjad ning kujunenud majanduskeskkonnas ei saa Konkurentsiamet aktsepteerida tegevuskulude olulist kasvu. Eesti Energia Jaotusvõrk OÜ võttis 12.10.2010 võrgutasude kooskõlastamise taotluse tagasi.

Maagaasi varustuskindlus

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu poolt 20.10.2010 vastu võetud määrus kehtestas maagaasi siseturu nõuetekohase ja järjepideva toimimise kindlustamise, võimaldades erakorraliste meetmete rakendamist juhul, kui turg ei suuda enam vajalikku gaasikogust tarnida. Määrus näeb ette ennetava tegevuskava ja hädaolukorra lahendamise kava koostamist tulevikus.

Maagaasi osatähtsus Eesti primaarenergia varustatuses on 10,7% (vt joonis 3), sealjuures on elektrienergia tootmisel gaasi osatähtsus vaid 4,0% ning kuna Eesti on elektrienergia eksportija, siis on võimalik katta kogu elektrivarustus ilma maagaasi kasutamata.

JOONIS. 3 Primaarenergia osatähtsus kütuse liikide lõikes

Varustuskindluse seisukohalt on gaas soojuste tootmisel väga oluline kütus seal, kus gaasi osakaal ulatub 48,1%-ni. Suurematest linnadest põhineb kaugküte 100% maagaasil Rakveres, Jõgeval, Raplas, Põlvas, jm. Gaasi osakaal on olulise tähtsusega näiteks Tallinna, Viljandi, Sillamäe, Narva varustamisel soojusega. 2010. aastal alustas AS Kohtla-Järve Soojus aasta varem valminud 100 MW soojusvõimsusega gaasikatlamaajas osaliselt soojuste tootmist maagaasi baasil.

Võrreldes Lääne-Euroopaga on lokaalne gaasiküte Eestis suhteliselt vähe levinud. Aktiivselt arendati väiksemaid gaasivõrkusid kuni 2008. aasta majanduskriisini eelkõige kinnisvara arenduspiirkondades. Suurima gaasi jaemüüja - AS-i Eesti Gaas kodutarbijatele müüdava gaasi kogus moodustas 2009. aastal vaid 9,3% kogu gaasi müügist. Kui enamikes kaugküttesüsteemides on lisaks gaasile võimalik kasutada ka alternatiivseid kütuseid, siis lokaalse gaasikütte korral sellised võimalused puuduvad ning gaasivarustuse võimalike häirete korral jääksid tarbijad ilma soojuseta.

AS Eesti Gaas on sõlmitud AS-ga Gazprom gaasi tarnelepingu 2015. aasta lõpuni tarnemahuga kuni 7 miljonit m³/ööpäevas (tagatav rõhk 35 bar), mis ületab senist maksimaalset ööpäevast tarbimise mahtu 11% võrra. Seega on nimetatud gaasi kogus Eestile strateegiliselt vajaliku gaasivarustuse tagamiseks piisav. AS Gazprom kasutab

gaasi hoiustamiseks Läti Inčukalnsi mahutit (aktiivmaht on 2300 miljonit m³), mis tagab vajaliku gaasivaru Eestile ja Lätile ning osaliselt Venemaale ja Leedule.

Gaasimahuti täitmine toimub aprillist oktoobrini ja mahuti täitmine on AS-i Eesti Gaas poolt jälgitav. Juhul kui mahuti täitmist ei toimu, siis viitab see võimalikule riskile gaasivarustuse osas, sest talvise tiputarbimise tagamine toimub mahutist. Vastaval juhul on süsteemihalduritel võimalik aegsasti rakendada meetmeid, et tagada talvine tiputarbimine muude ühendustega.

Gaasi tarnekindluse osas sõltub Eesti täielikult Venemaa gaasitarnetest. Eestil on kaks ülekandeühendust Venemaaga: üks Narvas (ida suunas) ja teine Värskas (kagu suunas) ning ühendus Lätiga Karksis. Normaalolukorras on avatud vaid ühendus Lätiga ning ühendus Venemaaga toimub Värskas kaudu. Narva ühenduse läbilaskevõime on piiratud Venemaa poolse läbilaskevõime piirangu tõttu ning see avatakse vaid eriolukorras.

Teoreetiliselt on Eestil piisavad infrastruktuurid ja ühendused, et tagada gaasiga varustatus ning seega ei ole Eesti puhul probleeme ülekandevõimsuse ammendumisega. Probleemid võivad ilmneda Venemaa poolsete gaasitarnete osas tippkoormuse katmiseks. Nimelt võib tipuajal tekkida häireid gaasitarnetes, kui katkeb Eesti ja Läti vaheline Karksi ühendus või kui Läti Inčukalnsi mahuti on tühi. Läbilaskevõime poolest on Eesti ja Venemaa vaheline Narva ja Värskas ühendus küll piisav, et lasta läbi Eestile vajalik gaas, kuid Narva ühenduse läbilaskevõime on piiratud Venemaa poolse läbilaskevõime piirangu tõttu. Isegi kui Narva ühendus avatakse eriolukorras, võib tekkida probleeme rõhu tagamisega, et tarnida Eestile vajaminevaid gaasikoguseid. Seega on Konkurentsiameti hinnangul tegemist varustuskindluse riskidega, kuna kogu gaasivarustus toimub ainult ühest tarneallikast.

Samas saab siiski Läti gaasimahutist läbi Karksi ühenduse ja Venemaalt läbi Värskas ja Narva ühenduste tarneallikaid käsitleda sõltumatutena. Nimelt paikneb gaasimahuti EL-i territooriumil ning selle täitmine on jälgitav AS-i EG Võrguteenuse poolt. Varustuskindluse olukorda parandaks oluliselt veeldatud maagaasi terminali rajamine Balti-Soome piirkonda, kuid seda vaid juhul kui ehitatakse ka Balti riikide ja Soome gaasisüsteeme ühendav maagaasitorustik. Tarnekindluse parandamiseks sätestab maagasiseadus mitmed meetmed. Ajavahemikus 1. oktoobrist kuni 1. maini ei tohi kodutarbija gaasiga varustamist katkestada ega piirata. Nimetatud ajavahemikus ei tohi gaasiga varustamist katkestada ega piirata eluruumide kütteks soojust tootval ettevõtjal,

kellel ei ole võimalik kasutada kütusena muud kütust kui maagaas. Gaasivarustuse võib katkestada juhul, kui ohus on inimese elu, tervis, vara või keskkond, samuti poolte kokkuleppel. Soojusettevõtja, kelle tootmise prognoositav maht aastas ületab 500 000 MWh võrgupiirkonna kohta, on kohustatud alates 01.07.2008 tagama soojuse tootmiseks reservkütuse kasutamise võimaluse, mis kindlustaks soojusvarustuse kolme ööpäeva jooksul. Kui ilmneb varustuskindlust ohustav tegur, oht inimeste elule ja tervisele või võrgu säilimisele, teavitab süsteemihaldur sellest Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumit ning Konkurentsiametit ja teeb ettepaneku varustuskindlust tagavate meetmete rakendamiseks. Ministeerium analüüsib koos Konkurentsiametiga süsteemihaldurilt saadud ettepanekut ja teeb vajaduse korral Vabariigi Valitsusele ettepaneku alljärgnevate meetmete rakendamiseks varustuskindluse tagamisel:

- piirata gaasiga varustatust isikutel, kes kasutavad gaasi muul otstarbel kui soojuse tootmine;
- lubada piirata soojust tootvate ettevõtjate gaasiga varustamist;
- lubada alandada elamute kütteks väljastatava soojuskandja temperatuuri;
- kohustada soojust tootvaid ettevõtjaid kasutama kütusena reservkütust.

Kuna Eestis on kõige olulisem tagada gaasivarustus soojusettevõtjatele ning kodutarbijatele, siis nähakse tarnehäirete lahendamiseks eelkõige ette gaasitarnete piiramist Tallinna ja Narva soojuse tootjatele. Sisuliselt nõuab seaduse muudatus, et Tallinna ja Narva kaugküttesüsteemi soojusega varustavad tootjad on kohustatud tagama reservkütuse kasutamise võimalused ning gaasivarustuse häirete korral minema üle reservkütusele. Iru Elektriijaama puhul on võimalik ka üleminek koostootmise režiimilt soojuse tootmise režiimile, et vähendada gaasi tarbimist. Eesti puhul on see võimalik, kuna gaasi osakaal elektrienergia tootmisel on äärmiselt tagasihoidlik ning vajaliku elektrilise võimsuse saab tagada põlevkivil töötavate AS-i Narva Elektriijaamadega. Samuti tuleb arvestada, et gaasil töötavad elektriijaamad moodustavad alla 10% kogu installeeritud võimsusest. Vastavalt jõustunud seadusemuudatusele on süsteemihaldur (AS EG Võrguteenus) kohustatud koostama gaasisüsteemi toimimist ohustavate hädaolukordade kirjelduse ja hädaolukorra lahendamise kava, mis esitatakse Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Kava rakendamine toimub olukorras, kus

bilansihalduri tegevus ei võimaldada enam tagada gaasi bilanssi ning vajalik on teatud tarbijagrupi tarbimise piiramine.

Konkurentsiamet on seisukohal, et gaasivarustuse riskid on seotud tarnega ühest allikast – Venemaalt. Võttes aluseks AS-i EG Võrguteenus poolt esitatud tarbimise ning ülekandevõimuse prognoose ei teki kuni aastani 2016 ega suure tõenäosusega ka kaugemas tulevikus ülekandevõimuse puudujääki. Ka gaasivarustuse osas aitab varustuskindluse riske oluliselt maandada fakt, et talvisel perioodil toimub gaasivarustus valdavalt Läti gaasimahutist. Kuna viimane paikneb Euroopa Liidu territooriumil, siis võib seda lisaks Venemaalt tulevale otseühendusele lugeda sõltumatuks tarneallikaks. Risk on selles, et ka Läti gaasimahuti täitmine toimub Venemaalt. Samas ei saa eirata võimalikke riske gaasivarustuse tarnekindlusega, mis seaks eelkõige ohtu soojusvarustuse, mis on gaasivarustusest suures sõltuvuses. Võimaliku kriisiolukorra puhuks on Eestis välja töötatud kava, mille alusel võib oluliselt vähendada gaasitarbimist ning soojusvarustuse üleviimine reservkütusele.

Soojusettevõtjate hinnaregulatsioon

Vastavalt kaugkütteseadusele on kohalikul omavalitsusel oma haldusterritooriumi piires õigus määrata kaugküttepiirkond. Kaugküttepiirkonnas tohib kasutada küttena vaid kaugkütet (va isikud, kes kaugküttepiirkonna määramise ajal ei kasutanud kaugkütet), millest tingituna tarbija ei saa valida alternatiivset kütteviisi ning seetõttu on soojusettevõtja seal monopoolses seisundis.

Monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seadusest tulenevalt jõustusid alates 01.11.2010. a põhjalikud kaugkütteseaduse muudatused. Kui enne teostasid kaugkütteseaduse üle järelevalvet ning kooskõlastasid soojusettevõtjate müüdava soojuse piirhindasid paralleelselt nii Konkurentsiamet, kui ka kohalik omavalitsus (mõlemad vastavalt kaugkütteseadusest tulenevale pädevusele), siis alates 01.11.2010. a on vastavad õigused ja kohustused üksnes Konkurentsiametil. Kaugkütteseaduse muudatuste peamiseks eesmärgiks oligi kaugküttesektori põhjalikum ja intensiivsem järelevalve, sest võrreldes kohaliku omavalitsusega omab Konkurentsiamet oluliselt suuremat kogemust kaugküttesektori reguleerimisel ning järelevalve teostamisel, mis aitab kaasa kogu kaugküttesektori ühetaolisele reguleerimisele ja ettevõtjate võrdsele kohtlemisele.

Lisaks eeltoodule muudeti ka müüdava soojuse piirhinna kooskõlastamise põhimõtteid selliselt, et soojusettevõtjatel oleks endil rohkem kohustusi, et tagada tarbijatele soojuse müük õige ja põhjendatud hinnaga. Selleks sätestati kaugkütteseaduses põhimõte, et soojusettevõtja on kohustatud jälgima oma tegevusest sõltumatuid asjaolusid, mis mõjutavad soojuse hinda tarbijale, ja esitama Konkurentsiametile uue piirhinna kooskõlastamise taotluse hiljemalt 30 päeva jooksul, arvates asjaolu ilmnenemisest, mis võib vähendada soojuse hinda tarbijale enam kui 5 protsendi võrra. Sellest tulenevalt on soojusettevõtja näiteks kütuse sisseostuhinna alanemise korral kohustatud uue müüdava soojuse piirhinna Konkurentsiametiga kooskõlastama.

Ühe olulisema muudatusena anti Konkurentsiametile õigus tunnistada kehtiv soojuse piirhinna kooskõlastus kehtetuks ning kehtestada soojusettevõtjale ajutine soojuse müügi hind olukorras, kus soojusettevõtja müüb soojust hinnaga, mis ei vasta kaugkütteseaduse § 8 lõikes 3 sätestatud tingimustele ning on jätnud täitmata Konkurentsiameti ettekirjutuse.

Täiendavalt vajab eraldi väljatoomist kaugkütteseaduse § 14¹ regulatsioon, mis võimaldab tulevikus soojuse tootjatel ja võrguettevõtjatel investeringukindluse tagamiseks sõlmida lepinguid tähtajaga kuni 12 aastat, alates tootmiseseadmega tootmise alustamisest. Oluline on, et taoliste lepingute sõlmimiseks korraldatakse konkurss, mille võitjaga sõlmitakse asjakohane leping. See tagab, et soojuse tootja või võrguettevõtja sõlmib investeringukindluse tagamiseks lepingu parima hinnaga, et tagada kindel, usaldusväärne, efektiivne, põhjendatud hinnaga ning keskkonnanõuetele ja tarbijate vajadustele vastav soojusvarustus.

Järelevalvemenetlus reservkütuste hoiustamise osas

Kaugkütteseaduse § 28 lg 1 alusel algatas Konkurentsiamet 2009. aasta detsembris järelevalvemenetluse kaugkütteseaduse § 7 lg 3 ja 4 ning § 41¹ täitmise kohta. Kaugkütteseaduse § 7 lg 3 kohaselt on soojusettevõtja, kelle tootmise prognoositav maht aastas ületab 500 000 MWh võrgupiirkonna kohta, hädaolukorra seaduse mõistes nimetatud elutähtsa teenuse osutaja ning on kohustatud tagama soojuse tootmiseks reservkütuse kasutamise võimaluse, mis kindlustaks soojusvarustuse kolme ööpäeva jooksul.

Kaugkütteseaduse alusel lähtutakse reservkütuse koguse arvutamisel eelmise aasta maksimaalsest ööpäevasest tarbimisest. Nimetatud soojusettevõtja peab soojuse tootmiseks reservkütuse kasutamise võimaluse olema taganud alates 2008. aasta 1. juulist. Algatatud järelevalvemenetluse eesmärgiks oli välja selgitada, kas kaugkütteseaduse § 7 lg-s 3 nimetatud soojusettevõtjad täidavad kaugkütteseadusest tulenevat kohustust.

Kaugkütteseaduse § 7 lg 3 kohaselt on Eestis kolm soojusettevõtjat (AS Tallinna Küte, Eesti Energia AS Iru Elektriijaam ja Eesti Energia Narva Elektriijaamad AS), kelle soojuse tootmise maht aastas ületab 500 000 MWh võrgupiirkonna kohta. Seega on need ettevõtjad kohustatud soojuse tootmiseks tagama reservkütuse olemasolu ja selle kasutamisele võtmise võimaluse.

Konkurentsiamet jõudis läbiviidud järelevalvemenetluse tulemusel järgmistele seisukohtadele:

1. **AS Tallinna Küte** on võrgupiirkonna **Lääne piirkonnas** (soojusega varustamine toimub Mustamäe ja Kadaka katlamajadest) **taganud kaugkütteseaduse § 7 lg 3 ja 4 ning § 41¹ nõuete täitmise, kuid Kesklinn-Lasnamäe-Maardu piirkonnas** (soojusega varustamine toimub Ülemiste katlamajast, Tallinna Elektriijaamast ja Eesti Energia AS Iru Elektriijaamast) **puudub reservkütuse kogus tulenevalt kaugkütteseaduse § 7 lg 3, 4, § 41¹ toodud nõuetest.**
2. **Eesti Energia Narva Elektriijaamad AS-s on täidetud kaugkütteseaduse § 7 lg 3 ja 4 ning § 41¹ tulenevad kohustused.**
3. **Eesti Energia AS-s Iru Elektriijaam on tagatud reservkütuse varu olemasolu, tulenevalt kaugkütteseaduse § 7 lõike 4 ja § 41¹ sätestatud nõuetest, kuid soojusettevõtja ei taga kaugkütteseaduse § 7 lõikest 3 tuleneva kohustuse täitmist hädaolukorra seaduse § 34 lõike 1 mõistes, kui soojust võrku andev ettevõtte ja kui elutähtsa teenuse osutaja, kes ei suuda mõistliku ajaga tagada elutähtsa teenuse järjepidevat toimimist või toimimise taastamist pärast katkestust.** Iru Elektriijaam on enda poolt määratlenud üleminekuajaks reservkütusele 24 tundi, mis on liialt lühike aeg, mida ei saa hädaolukorras mõistlikuks pidada.

Konkurentsiamet lõpetas 2010.aastal järelevalvemenetluse Eesti Energia Narva Elektriijaamad AS suhtes, kuid jätkas toiminguid AS Tallinna Küte ja Eesti Energia AS Iru Elektriijaam osas.

Turuosaliste vahelised vaidlused

Turuosaliste vaidluste lahendamine on sätestatud nii elektrituru-, kui ka maagaasiseaduses. Kaugkütteveldkonnas on Konkurentsiametil võimalik algatada järelevalvemenetlus, kui avastatakse soojusettevõtjapoolne seaduserikkumine. 2010. aastal oli üheks oluliseks probleemiks tarbija võrguühenduse katkestamine võrguettevõtja poolt.

Elektrivarustuse katkestamine on reguleeritud väga detailselt. Konkurentsiameti hinnangul on sotsiaalselt tundlike tarbijate kaitse võimalikul makseraskuste tekkimisel piisavalt hästi tagatud. Võrguettevõtja võib katkestada tarbija võrguühenduse, kui tarbija on jätnud tasumata võrguettevõtjaga sõlmitud lepingu alusel või võrguettevõtja nimetatud müüjaga võrguettevõtja müügikohustuse täitmiseks sõlmitud lepingu alusel tasutava rahasumma või muul viisil oluliselt rikkunud nimetatud lepingutes ettenähtud kohustust. Enne võrguühenduse katkestamist on ettevõtja kohustatud edastama teate võrguühenduse kavandatava katkestamise kohta. Teates tuleb nimetada võrguühenduse katkestamise põhjus ja kavandatud katkestamise aeg. Tarbija võrguühenduse võib katkestada pärast seda, kui eelpool nimetatud teate saatmisest on möödunud vähemalt 15 päeva ning tarbija ei ole katkestamise aluseks olnud asjaolu selle aja jooksul kõrvaldanud ja sellest vastavalt võrguettevõtjat teavitanud.

Kui võrguühendus katkestatakse seetõttu, et füüsilisest isikust tarbija on jätnud tarbitud elektrienergia eest tähtajaks tasumata raskest haigusest või töötuks jäämisest põhjustatud ajutise maksejõuetuse tõttu, võib tarbija selle kohta edastada võrguettevõtjale kirjaliku teate. Teatele tuleb lisada nimetatud asjaolu kinnitav tõend. Kirjaliku teate ja tõendid saanud võrguettevõtja võib füüsilisest isikust tarbija võrguühenduse katkestada pärast seda, kui tarbijale teate saatmisest on möödunud vähemalt 30 päeva ja tarbija ei ole võrguühenduse katkestamise aluseks olnud asjaolu selle aja jooksul kõrvaldanud ja sellest vastavalt võrguettevõtjat teavitanud.

Kui võrguühendus katkestatakse põhjusel, et tarbija ei ole tähtajaks tasunud tarbitud elektrienergia eest, võib võrguühenduse ajavahemikuks 1. oktoobrist kuni 30. aprillini katkestada hoones või selle osas, mis on eluruum ning mida kasutatakse alalise elukohana ja köetakse täielikult või peamiselt elektrienergia abil, üksnes pärast seda, kui tarbijale teate saatmisest on möödunud vähemalt 90 päeva ja tarbija ei ole võrguühenduse katkestamise aluseks olnud asjaolu selle aja jooksul kõrvaldanud ning

sellest vastavalt võrguettevõtjat või müüjat teavitanud. Kui tarbija ei ole tähtajaks tasunud tarbitud elektri eest, on võrguettevõtjal õigus piirata võrguühenduse võimsust. Võimsuse piiramisest tuleb tarbijale vähemalt 15 päeva ette teatada.

Võrguettevõtjal on õigus katkestada tarbija võrguühendus viivitamata, kui tarbija suurendab omavoliliselt piiratud võimsust, kasutab elektrienergiat või võrguteenust ebaseaduslikult, kasutab elektripaigaldisi, mis ei ole nõuetekohased, on ohtlikud või häirivad kogu võrgu toimimist või ohustavad varustuskindlust.

Kõikidel turuosalistel, nii ettevõtjal kui ka tarbijatel on õigus pöörduda Konkurentsiameti kui kohtuvälise kaebuste lahendaja poole. Turuosalise tegevuse või tegevusetuse peale, mis on vastuolus elektrituruseaduse või selle alusel kehtestatud õigusaktidega, võib teine turuosaline esitada kirjaliku kaebuse Konkurentsiametile. 2010. aastal tehti kaebuste lahendamise kohta kokku 33 otsust (sisaldab ka vaideotsuseid). Vastuseid järelepärimiste ja teabenõuete osas koostati 256 (sh ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni seaduse kohta). Selleks, et tagada energiatarbijatele seadusega sätestatud õigused teostab Konkurentsiamet pidevat monitooringut liitumistasude meetodikate, tüüptingimuste ja muu seadustes sätestatu osas. 2010. aastal menetleti ning koostati liitumistasude meetodikate (3) ja tüüptingimuste (20) kooskõlastamise osas kokku 23 otsust.

Ühisveevärg ja –kanalisatsioon

2010. aasta augustis võttis Riigikogu vastu Monopolidele hinnapiirangute kehtestamise seaduse, millega muudeti muuhulgas alates 01.11.2010 Ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni seadust (edaspidi ÜVVKS). Tulenevalt seaduse muudatusest peavad vee-ettevõtjad, kelle tegevuspiirkond asub reoveekogumisalal, mille reostuskoormus on 2000 inimekvivalenti või enam, kooskõlastama veeteenuse hinna ning liitumistasu arvutamise meetodika Konkurentsiametiga.

Lähtuvalt seadusemuudatusest pidi Konkurentsiameti välja töötama ja oma koduleheküljel avalikustama juhendi „**Veeteenuse hinna arvutamise soovituslikud põhimõtted**“ (edaspidi Juhend). Juhendi väljatöötamisel lähtuti Eestis juba varem kehtinud monopoolsete ettevõtjate (elekter, kaugküte, maagaas) regulatsiooniprintsiipidest. Juhendit rakendatakse veeteenuse hindade kooskõlastamisel sarnaselt ja ühetaoliselt kõigi Konkurentsiameti regulatsiooni alla kuuluvate vee-ettevõtjate tegevuse analüüsimisel ning hindade kooskõlastamisel. Nimetatud juhendit

võivad kasutada ka kohalikud omavalitsused veeteenuse hindade kooskõlastamisel. Juhendi väljatöötamisel küsis Konkurentsiamet arvamust erinevatelt asutustelt ja vee-ettevõtjalt, mille käigus laekus Konkurentsiametile üle 200 arvamuse ja küsimuse. Esitatud arvamustele ning arutelu käigus tekkinud küsimustele on Konkurentsiamet andnud vastused oma koduleheküljel avalikustatud dokumendis „Konkurentsiameti selgitused vee-ettevõtjatele Juhendi „Veeteenuse hinna arvutamise soovituslikud põhimõtted“ kohta“.

Haldusmenetluse seadusest tulenevalt on Konkurentsiametil õigus määrata kaalutlusõiguse alusel menetlustoimingu vorm, millest lähtuvalt on välja töötatud ja avaldanud hinna taotlemise vormid (edaspidi Küsimustikud) „Detailne küsimustik vee-ettevõtjatele“, „Lihtsustatud küsimustik vee-ettevõtjatele“. Küsimustike täitmisel on vee-ettevõtjal võimalik juhendada „Hinnataotluse esitamise juhendist“.

Kui füüsilistele isikutele on kehtestatud väiksem veeteenuse hind kui juriidilistele isikutele, siis võrdse kohtlemise nõuetest tulenevalt on vee-ettevõtjal kohustus hakata hinnavahe tasandama, kuid seda mitte kiiremini kui 15 aasta jooksul. Konkurentsiamet on välja töötanud ja oma veebileheküljel avaldanud „Mudeli veeteenuse hinnavahe tasandamiseks“. 2010. aastal ei laekunud Konkurentsiametile ühtegi nõuetekohast veeteenuse hinnataotlust ega taotlust liitumistasude arvutamise meetoodika kooskõlastamiseks. Küll aga esitati hulgaliselt järelepärimisi kehtima hakanud ühisveevärgi ja kanalisatsiooniseaduse redaktsiooni kohta nii vee-ettevõtjate kui ka tarbijate poolt.

ELEKTROONILISE SIDE TURU ARENGUD 2010. AASTAL

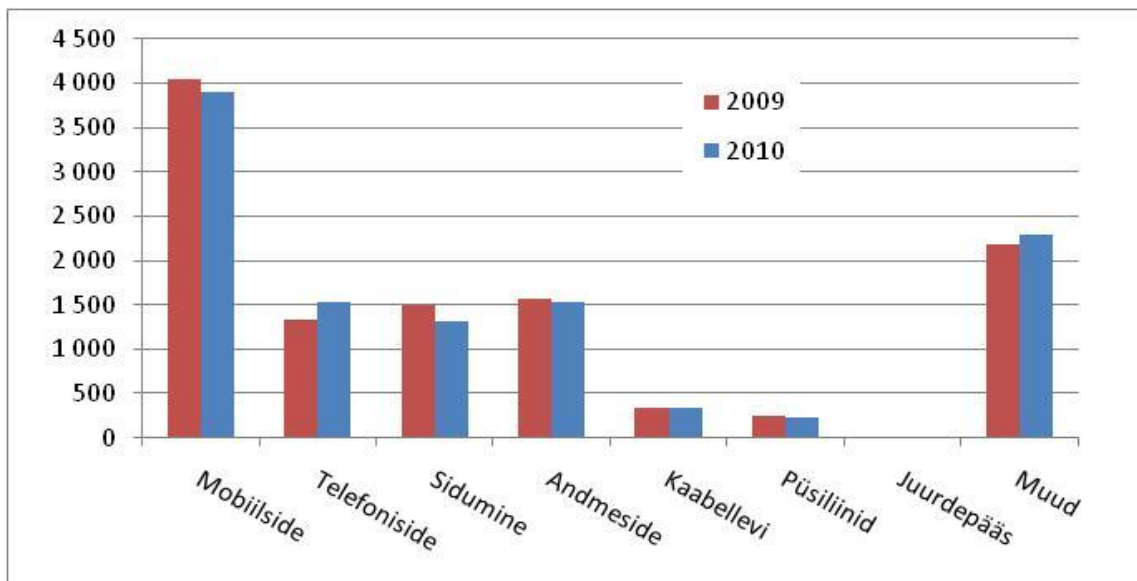
2010. aastal olid Eesti elektroonilise side turu arengud sarnaselt varasemate aastatega mõjutatud maailmas toimuvatest üldistest protsessidest. Elektroonilise side sektori käive oli mõõdukas languses kolmandat aastat järjest, kuid sealjuures oli langus võrreldes rekordilise 2007. aastaga vaid 3,9%. Samas ei ole käibe langus põhjustatud mitte ainult majandussurutisest vaid ka tugevast konkurentsist ning turegulatsioonist.

Elektroonilise side valdkonna jätkusuutlikkust saab toetada läbi tõhusa konkurentsi tagamise ning Konkurentsiameti regulatiivne sekkumine peab olema hästi põhjendatud, kuna liigsed meetmed võivad sektori arengut hoopis pärssima hakata. 2010. aasta andmed näitavad, et mitmetel elektroonilise side turgudel on regulatiivne sekkumine siiski vajalik ning rakendatud meetmed on konkurentsiolukorra paranemisele kaasa aidanud. Regulatiivne sekkumine toetas hindade stabiilsust jaeturul ka kiire majanduskasvu ajal, mil tarbijahinnaindeks näitas kiiret tõusu.

2010. aasta elektroonilise side turgu iseloomustasid peamiselt:

- sidumisteenuse käibe vähenemine;
- andmesideteenuse ja mobiilse andmeside jätkuv, kuid minimaalne kasv;
- kaabelviteenuse mahtude stabiliseerumine.

Turul tegutsevate ettevõtjate telekommunikatsiooniteenuste osutamise käive oli 2010. aastal hinnanguliselt ca 709,4 miljonit eurot (11,1 miljardit krooni), mis võrreldes 2009. aastaga vähenes vaid 1% võrra. Sidumisteenuse ja mobiilsideteenuse käibed küll langesid, kuid sektori kogukäibe avaldas positiivset mõju telefonisideteenuse ning muude teenuste mahtude kasv. Tinglikult võib elektroonilise side turu jagada kaheksaks turusegmendiks: telefoni-, mobiiltelefoni-, andmeside-, püsiliini-, sidumis-, juurdepääsu-, kaabelviteenus ning muud teenused sh ringhääling ja raadioside.

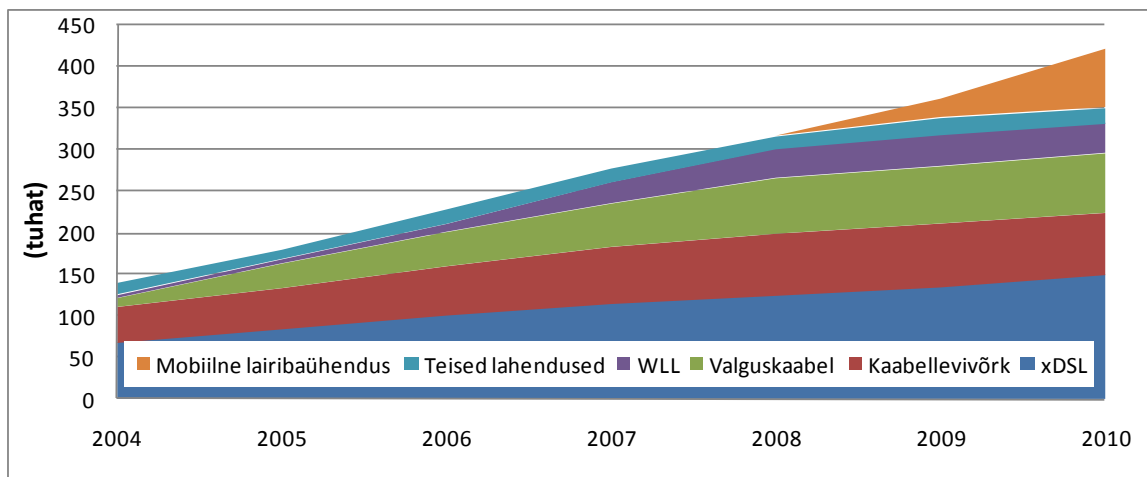
JOONIS 4 Elektroonilise side valdkonna 2009. ja 2010. aasta kogukäibe jagunemine teenuste lõikes.

Võrreldes 2009. aastaga kasvas **telefoniteenuste** kogukäibe osa elektroonilise side turul 12%-lt 14%-ni. Suurimad telefoniteenuse osutajad olid Elion Ettevõtted Aktiaselts (edaspidi Elion), Telefant AS (edaspidi Telefant), STV AS (edaspidi STV) ja AS Starman (edaspidi Starman). Aasta jooksul vähenes telefoniteenuse lõppkasutajate arv 22 000 tarbija võrra. **Mobiiltelefoniteenuse** jaeturgu iseloomustas teenuse käibe väike langus, kuid samas tõusis teenuse lõppkasutajate arv ligi 5,1%. Teenuse turg on jõudnud arenenud turu staadiumisse, kus toimub olemasoleva kliendibaasi ümberjaotamine teenuseosutajate vahel. Elektroonilise side turu kogukäibest vähenes mobiiltelefoniteenuse turg võrreldes 2009. aastaga 1% võrra. **Sidumisteenuse** turg hõlmab nii fikseeritud kui mobiiltelefonivõrkude sidumisteenuseid. Nimetatud turu käibe osa elektroonilise side turu kogukäibest vähenes eelmise aastaga võrreldes 1,5%, kusjuures sidumisteenuse käive vähenes aastaga koguni 11,9%. Käibe vähenemisele avaldas olulist mõju mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise tasude jätkunud langus, mis tulenes Konkurentsiameti regulatiivsest sekkumisest. **Juurdepääsuteenuse** turu käive vähenes ning moodustas elektroonilise side turu kogukäibest minimaalse osa, ulatudes vaid 0,1%-ni. Jätkuvalt kasvas Interneti püsiühenduse lõppkasutajate arv **andmesideteenuse** jaeturul, suurenedes aastaga 3,5%, kuid teenuse käive kahanes sealjuures 2,2%. Võrreldes varasemate aastatega on lõppkasutajate arvu kasv siiski aeglustunud, mille põhjuseid võib seostada majanduskriisiga. Samas konkureerib püsiühendustega üha jõulisemalt esile kerkiv mobiilse lairiba tehnoloogia.

Püsiliiniteenuse turg on elektroonilise side valdkonnas üks väiksema mahuga turg, kus tarbimine jäi 2009. aastaga võrreldes sisuliselt samaks. Ka **kaabelviteenuse** käive jäi eelnenud aastaga samale tasemele. Siiski investeerivad ettevõtjad jätkuvalt kaabelvivõrkudesse, et laiendada leviala ning pakkuda tarbijatele uusi ning kvaliteetsemaid paketteenuseid.

Arengud andmeside turul

Andmesideteenuse **jaeturg** on jätkuvalt kiiresti kasvav ja arenev turg, kus 31.12.2010 seisuga tegutses 79 aktiivset teenuseosutajat, kellest suurimad olid Elion, Starman, STV ja Televõrgu AS. Lairibateenuse lõppkasutajate arv suurenes võrreldes 2009. aastaga 3,5% (mobiilset lairibaühendust arvestamata).

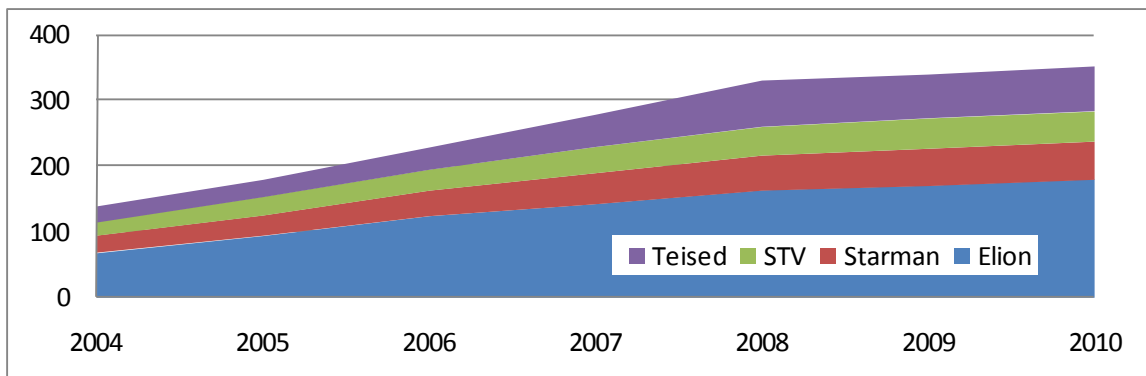

JOONIS 5 Lairibateenuse kasutamine tehnoloogiate kaupa 2004-2010.

Konkurents suurenes nimetatud turul peamiselt võrguinfrastruktuuri omavate ettevõtjate vahel. Suurematest teenuseosutajatest osutas Elion peamiselt ADSL-i teenust ning kaabelvifirmad Starman ja STV pakkusid Interneti püsiühendust üle kaabelmodemite või valguskaablivõrgu. 81% lõppkasutajatest tarbis Elioni, Starmani ja STV lairibateenust ning aastaga on nende teenusepakkujate turuosa kogumaht vähenenud minimaalselt. Alates 2009. aastast hakkas Konkurentsiamet koguma andmeid ka mobiilse lairibateenuse kasutajate arvu kohta, kes kasutavad seda peamiselt arvuti vahendusel Internetti pääsemiseks (andmesideterminaalide, USB-modemite jms vahendusel). Mobiilne lairibaühendus pakub üha enam konkurentsi fikseeritud andmesidele, kuna teenuste hinnad ja ühenduskiirused on võrreldavad või kohati isegi soodsamad fikseeritud andmesideühenduse hindadest. Täielikku asendatavust takistavad veel

mahupiirangud ning ühenduskiiruse kvaliteedi tagamine. Aastaga suurenes mobiilse lairibateenuse tarbijate arv üle kolme korra ning jõudis 2010. aasta lõpuks 70 tuhande kasutajani.

Lairibateenuse turul osutati teenust peamiselt telefonivõrgu, valguskaablivõrgu ja kaabelvõrkude vahendusel. Võrreldes 2009. aastaga kasvas xDSL-i lõppkasutajate arv 11% ja valguskaabli lõppkasutajate arv 4%, samal ajal vähenes kaabelmooduli lõppkasutajate arv 3%. Kui seni oli alates 2008. aastast kiirelt suurenenud raadioside vahendusel osutatava lairibateenuse lõppkasutajate arvu (2008. aasta kasv 38% ja 2009. aasta kasv 8%) tabas 2010. aastal 5%-line langus. xDSL-i, kaabelmodemi ja valguskaablil põhinevate lairibateenuste lõppkasutajate arv moodustas 2010. aasta lõpuks 84% kõigist lairibateenuse kasutajatest. Lairibateenust kasutas aasta lõpu seisuga hinnanguliselt 55% leibkondadest.

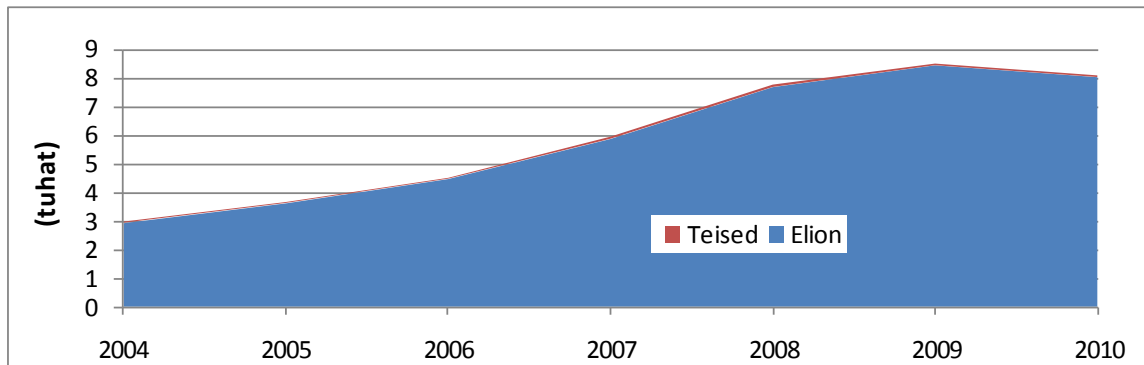

JOONIS 6 Lairibateenuse lõppkasutajate arvu muutus aastatel 2004–2010.

Lõppkasutajad tarbivad üha enam erinevaid teenuseid paralleelselt (lairibateenus, telefoniteenus, kaabelviteenus, mobiiltelefoniteenus), mistõttu on üha populaarsemad sideteenuste komplekslahendused, kus ühe kuutasu eest tarbitakse vähemalt kahte sideteenust. 2010. aasta lõpu seisuga kasutas sarnast komplekslahendust ligi 70% tarbijatest. Sageli on komplekslahendused hinna poolest atraktiivsemad kui lairibateenuse hind eraldi.

Andmeside hulgiturud jagunevad kaheks: vaskpaarile juurdepääsu ja lairiba juurdepääsu turg. Konkurentsiamet on neil turgudel tunnistanud märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks Elioni, kelle osutatud teenustele rakendusid 2007. aastal juurdepääsu, võrdse kohtlemise, läbipaistvuse ja hinna kohustused. 2010. aastal hakkas langema teistele teenuseosutajatele kasutada antud juurdepääsuliinide arv, vähenedes aastaga 4,5%. 2010. aasta lõpuks oli ka lairiba juurdepääsu teenuse pakkumine vähenenud 19% võrra.

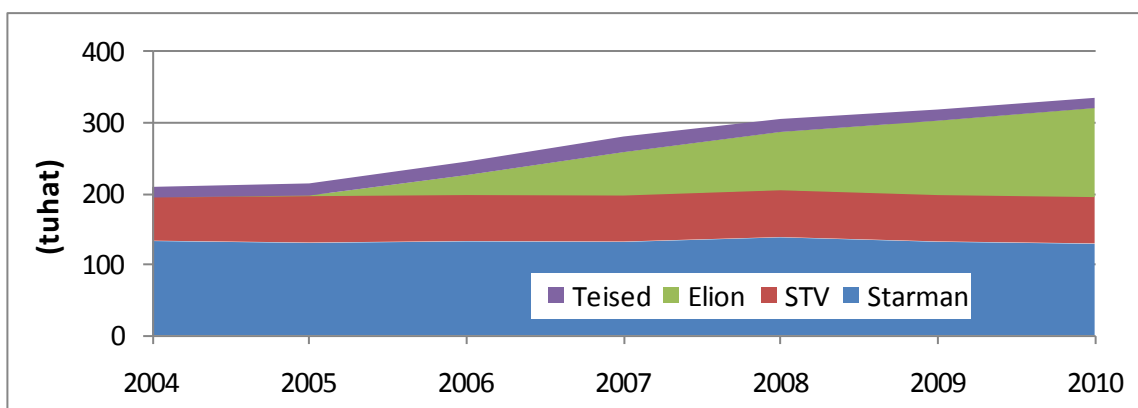
Juurdepäasuteenuste käive oli praktiliselt võrdne 2009. aastaga. Võrreldes 2009. aastaga tõusis vaskpaarile juurdepääsu kuutasu 1% ja valitud vaskpaari juurdepääsu kuutasu 3%. Olenevalt lairibaühenduse kiirusest langesid lairiba juurdepääsu kuutasud kuni 50% ulatuses.

JOONIS 7 Teistele teenuseosutajatele kasutada antud juurdepääsuliinide arv aastatel 2004-2010.

Arengud kaabelviteenuse turul

2010. aastal tegutses kaabelviteenuse (sh IPTV teenuse) turul 15 ettevõtjat, kellest suurimad olid Starman, STV ja Elion. Elioni sisenemine turule 2005. aastal kiirendas seni võrdlemisi stabiilsel turul nii lõppkasutajate arvu suurenemist kui turu arengut, mis seoses digitaalsele televisioonile üleminekuga jätkus ka 2010. aastal. Võrreldes 2009. aastaga suurenes kaabelviteenuse lõppkasutajate arv 5,3%, arvuliselt ca 17 000 kasutaja võrra. Sellest tulenevalt muutusid mõningal määral teenuse osutajate turuosad. Tunduvalt on IPTV teenuse kättesaadavust oma sidevõrgu vahendusel laiendanud Elion.

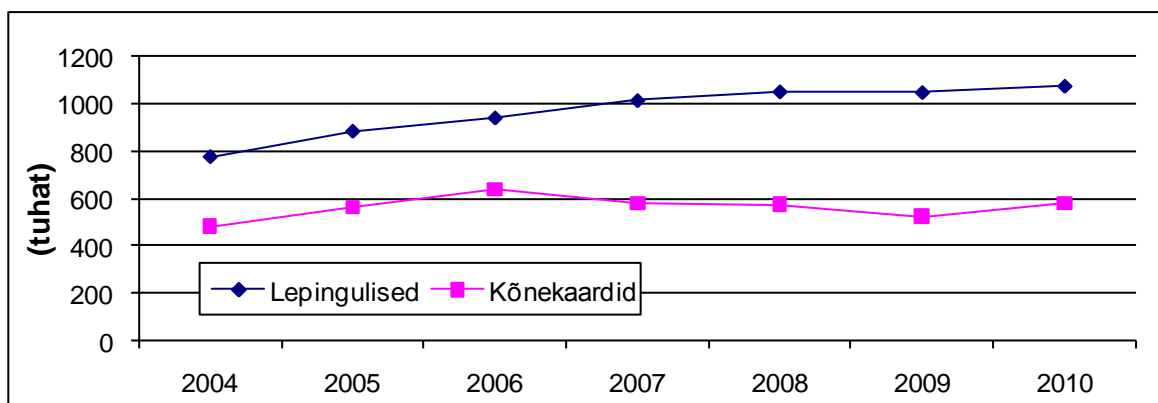

JOONIS 8 Kaabelviteenuse osutajate turuosade jagunemine lähtuvalt lõppkasutajate arvust 2004-2010

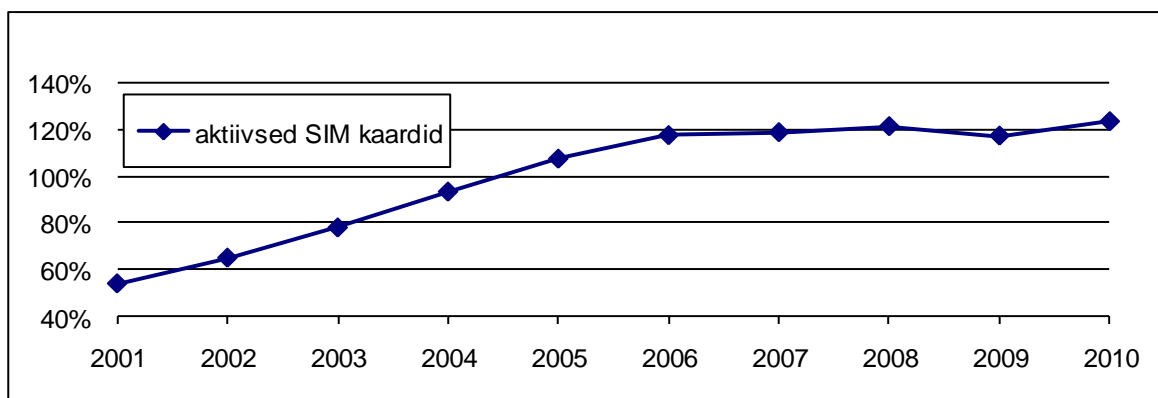
Arengud mobiiltelefoniteenuse turul

Mobiiltelefoniteenuse **jaeturu** koondandmed näitasid 2010. aastal suhtelist stabiilsust. Siiski on see turg elektroonilise side valdkonnas kõige konkurentsitihedam, kuna kolm suuremat operaatorit võitlevad omavahel jõuliselt klientide pärast. Aasta jooksul tegutsesid mobiiltelefoniteenuse turul kolm võrguoperaatorit: AS EMT (edaspidi EMT), Tele2 Eesti AS (edaspidi Tele2) ja Elisa Eesti AS (edaspidi Elisa); kaks virtuaalset mobiiltelefoniteenuse osutajat: ProGroup Holding OÜ ja Top Connect OÜ. ProGroup Holding OÜ lõpetas alates 1. novembrist GSM tarbijatele teenuse osutamise ja andis oma kliendid üle Elisale. Lõppkasutajate arv 2010. aastal märkimisväärselt ei suurenenud, jäädes 5,2%-lise kasvu juurde.

Lepinguliste lõppkasutajate arv suurenes võrreldes 2009. aastaga 2,5% ja kõnekaardi lõppkasutajate arv suurenes samal ajavahemikul 10,6% (vt joonis 9).

JOONIS 9 Mobiiltelefoniteenuse lepinguliste ja kõnekaarti kasutavate lõppkasutajate arvu muutus aastatel 2004–2010

JOONIS 10 Mobiiltelefoniteenuse lõppkasutajate tihedus 100 elaniku kohta aastatel 2001-2010

2010. aastal kasvas lõppkasutajate alustatud kõneminutite maht mobiiltelefonivõrgus 10% võrra. Samal ajal kahanes telefonivõrgust algatatud kõneminutite maht 4% võrra. Seega on lõppkasutajate poolt jätkuvalt eelistatud kõneteenuse tarbimise viisiks mobiiltelefoniteenus, kuid telefonivõrgust algatatud kõneminutite vähenemine on aeglustunud. Mobiiltelefonivõrgust alustatud kõned moodustavad 74% kõigist algatatud kõnedest ja vaid 26% kõnedest algatatakse telefonivõrgust.

Tänu mobiilse andmeside teenuste ja 3G/3,5G võrkude arengule jätkus ka 2010. aastal GPRS-i ja 3G/3,5G võrkude vahendusel andmesideteenuste tarbimise kiire kasv. Võrreldes 2009. aasta kogumahtudega kasvas 2010. aasta kogumaht neli korda.

Oluliste arengutena teenuse osutamisel võib välja tuua järgmist:

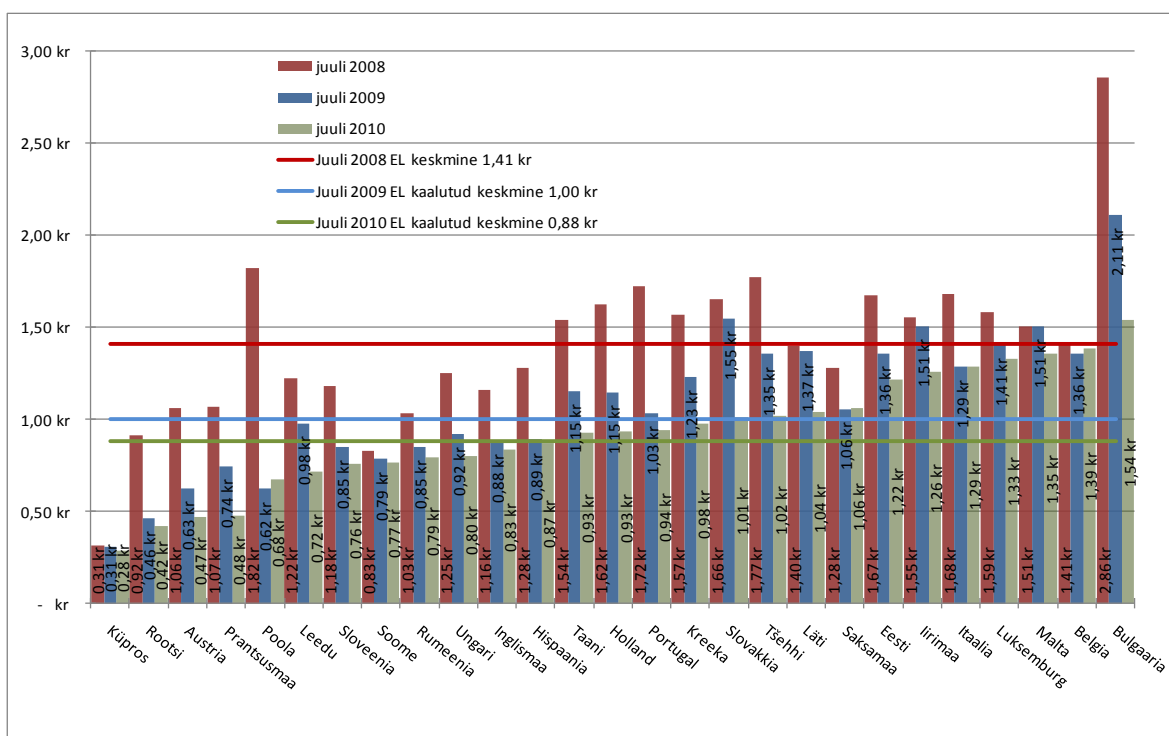
- 1) operaatorid laiendasid oluliselt oma 3,5G võrgu leviala, kus lõppkasutajatel on võimalik kasutada lairibateenuseid fikseeritud ühendustega võrreldavatel kiirustel (2-42 Mbit/s), pakkudes lairibateenust ka nende piirkondade elanikele, kuhu fikseeritud ühendus tavaliselt ei ulatu. Alates 30. detsembrist tõstis EMT 3,5G võrgus allalaadimise kiirust kuni 42 Mbit/s. 2011. aasta algusest tõstis Tele2 maksimaalset allalaadimiskiirust 21,6Mbit/s;
- 2) kõik operaatorid avasid neljanda põlvkonna LTE (ingl k *Long Term Evolution*) 2,6GHz testvõrgud, mis sobivad eelkõige tihedamalt asustatud piirkondade katmiseks, kuna need on praeguse 3G+ võrguga võrreldes kuni viis korda kiirema allalaadimiskiirusega. EMT avas 16. detsembril 2010 Eesti esimese 4G mobiilsidevõrgu ning Eesti sai sellega maailmas 11. riigiks, kus 4G võrk on lõppkasutajatele avatud.
- 3) operaatorid viisid läbi ühise kampaania, et tõsta kasutajate teadlikkust mobiil-ID lahenduse vajalikkusest ja kasutamise lihtsusest. Nimetatud lahendus võimaldab teha samu toiminguid nagu ID-kaart – allkirjastada digitaalselt erinevaid lepinguid; siseneda internetipanka ja osaleda valimistel. Mobiil-ID on Eestis kasutusel alates 2007. aastast ja sellega on tehtud üle nelja miljoni tehingu.

Eesti on mobiilse Interneti kvaliteediindeksilt BQS (ingl k *Broadband Quality Score*) maailmas viiendal ja lairibateenuse kvaliteedi osas neljateistkümnendal kohal, edestades lähinaabritest näiteks Soomet (27. koht), Leedut (38. koht) ja Lätit (51. koht).

Mobiiltelefonivõrkude sidumisteenuse turul jagunevad turuosad ettevõtjate vahel ühtlasemalt kui telefonivõrkude sidumisteenuse turgudel, mis on põhjendatav tugevama konkurentsiga mobiiltelefoniteenuse jaeturul.

Võrreldes 2009. aastaga suurenes 2010. aastal mobiiltelefonivõrkudesse lõpetatud (ka telefonivõrkudest, rahvusvahelised ja mobiilvõrkude vahelised ning võrgusisesed kõned) kõneminutite arv 2,5%.

Alates 2010. aasta juulist on Eesti mobiiltelefonivõrgu operaatoritele Konkurentsiameti poolt sätestatud häälkõne lõpetamise hinna ülempiiriks 0,078 EUR/min (1,22 kr/min), mis langeb alates 2011. aasta juulist 10%.

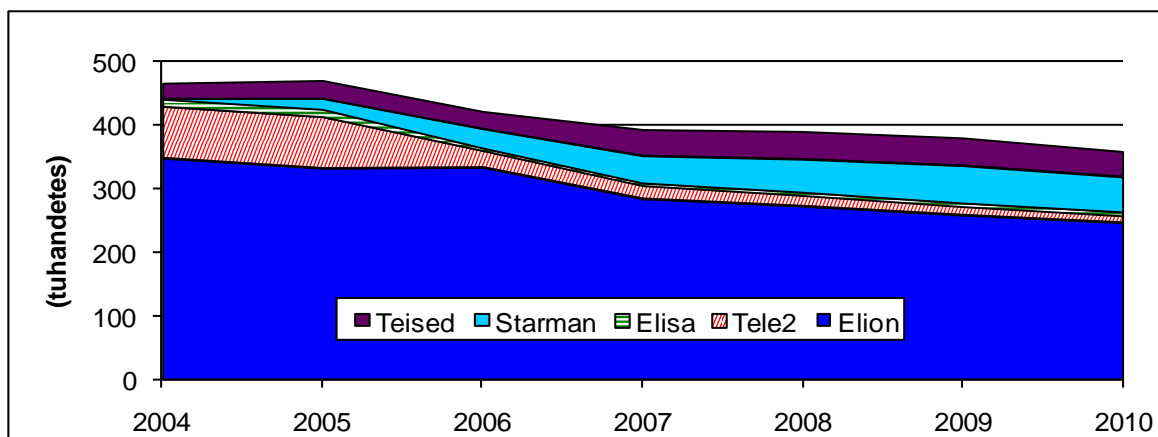
JOONIS 11 Mobiiltelefonivõrkude sidumisteenuste hinnad EL-is kr/min. Allikas: ERG

Arengud telefoniteenuse turul

2010. aastal olid telefoniteenuse turul suurimateks teenuseosutajateks Elion, Tele2 ja Starman.

Aastat iseloomustas telefoniteenuse turu lõppkasutajate arvu vähenemine (5,8%), seejuures vähenes 2% võrra ka kasutuses olevate kliendiliinide arv.

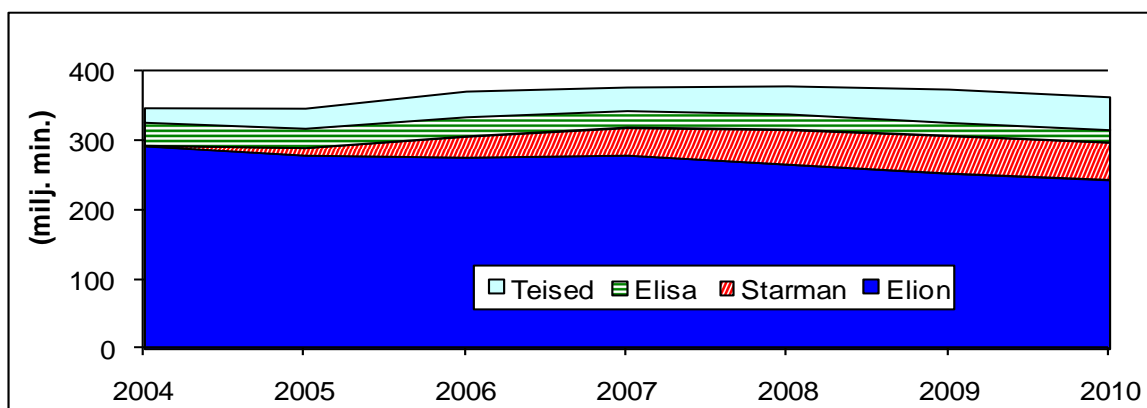
Telefoniteenuse turu puhul on tegemist pikaajaliselt langeva turuga. 2010. aastal kahanes telefonivõrkudest algatatud kõneminutite maht ligi 4%.

JOONIS 12 Telefoniteenuse lõppkasutajate arvu muutus aastatel 2004-2010.

2010. aastal oli Elion **sidumisteenuse** turul märkimisväärse turujõuga ettevõtte (edaspidi MTE). Sellest tulenevalt kehtisid ettevõttele ka erikohustused, sh sidumisteenuse, kõne algatamise ja lõpetamise teenuse osutamise kohustused. Samuti rakendati Elioni suhtes ülalmainitud teenuste hinnakontrolli (kulupõhisuse kohustus). Teised teenuseosutajad on MTE-d (kokku 10 sideettevõtjat) kõne lõpetamise turul.

Fikseeritud sidevõrkude sidumisteenuse turu all käsitletakse (telefoni)võrkusid, mille vahendusel osutatakse kõnesideteenuse toimimiseks vajalikku sidumisteenust. Turul tegutsevad suuremad ettevõtjad olid Elion, Elisa, Starman ja Top Connect. Fikseeritud sidevõrgus lõpetatud kõneminutite koguarv langes 2010. aastal 3% (vt joonis 13).

JOONIS 13 Eesti fikseeritud sidevõrkude vahel lõpetatud kõneminutite mahu muutus aastatel 2004-2010

2010. aastal langesid Elioni telefonivõrgus kindlaks määratud asukohas kõne algatamise ja lõpetamise minuti hinnad riiklikul tasandil ca 5% ja kohalikul tasandil ca 20%. Teiste sideettevõtjate hinnad ei muutunud.

Universaalteenus

Universaalteenus on Euroopa Liidu õigusega kindlaks määratud tehnilistele ja kvaliteedinõuetele vastav teenuste kogum, mis tagatakse seda soovivale lõppkasutajale kindlaks määratud kvaliteediga, sõltumata tema asukohast, ühesugusena ja taskukohase hinnaga. Universaalteenuse hulka kuulub:

- 1) ühendus üldkasutatava telefonivõrguga;
- 2) taksofoniteenus;
- 3) kõikehõlmava üldkasutatava elektroonilise numbrikataloogi ja numbriteenistuse kättesaadavus.

31. detsembri 2010. aasta seisuga oli Eestis üks universaalteenuse osutamise kohustusega ettevõtte – Elisa ja universaalteenust kasutas 11 lõppkasutajat. Universaalteenus peab võimaldama riigisiseste kõnede tegemist ja vastuvõtmist, faksiteenust ning andmesideteenust allalaadimiskiirusega kuni 56kbit/s. Elion lõpetas taksofoniteenuse osutamise 1. detsembril.

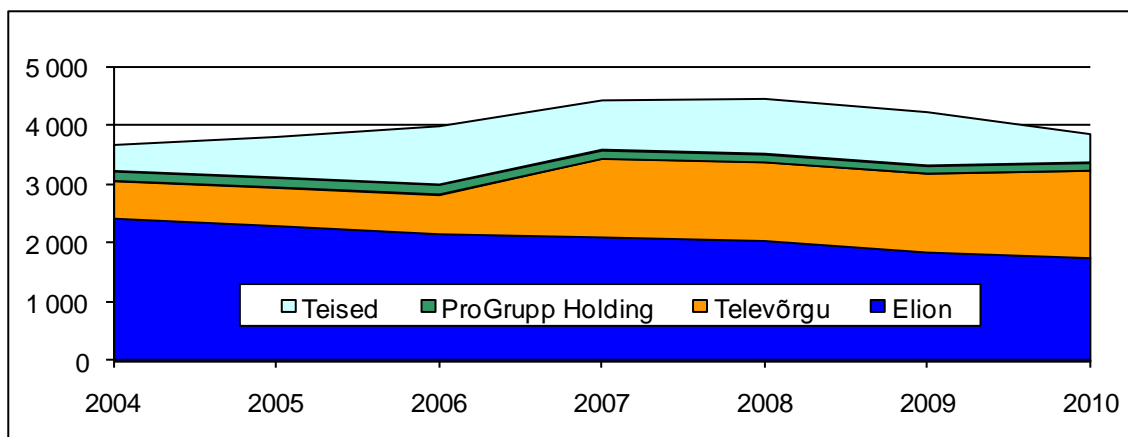
Kõikehõlmava üldkasutatava elektroonilise numbrikataloogi ja numbriteenistuse teenuse osas on Eestis toimiv konkurents. Internetis on tasuta kättesaadavad erinevad andmebaasid telefoni ja mobiiltelefoni kasutajate kohta. Nimetatud teenused on mõistlikult kättesaadavad kogu Eesti territooriumil ning lõppkasutajate vajadused on piisavalt tagatud. Seetõttu puudub vajadus määrata taksofoniteenuse ja/või kõikehõlmava üldkasutatava elektroonilise numbrikataloogi ja numbriteenistuse teenuse osas universaalteenuse osutaja.

Püsiliiniteenuse turg

Püsiliiniteenuse turg on elektroonilise side turgudest mahuliselt üks väiksemaid. Teenuse käive on viimase aasta jooksul vähenenud 5%. Püsiliinide arv vähenes 2010. aastal 9% võrra.

Püsiliiniteenust osutasid 2010. aastal 10 ettevõtjat, kellest suurimad on Elion ja Televõrgu AS.

Aasta jooksul reguleeritud hinnad püsiliini turul ei muutunud.

JOONIS 14 Püsiliinide arvu muutus aastatel 2004–2010.

2010. aastal läbi viidud sideturu analüüsides

Vastavalt elektroonilise side seaduse (edaspidi ESS) §-dele 41 ja 44 analüüsib Konkurentsiamet regulaarselt, kuid mitte harvem kui kord kolme aasta jooksul konkurentsiolekorda piiritletud sideteenuste turgudel juhindudes Euroopa Komisjoni suunistest ning Euroopa Kohtu otsustest. Konkurentsiametil on õigus määrata neil turgudel kindlaks märkimisväärse turujõuga ettevõtja(d) ning rakendada nende suhtes seaduses sätestatud reguleerivaid meetmeid.

2010. aastal viis Konkurentsiamet sideteenuste turgudel läbi turuanalüüsid, lähtudes analüüsitava turgude loetelus Euroopa Komisjoni 17.12.2007. a soovitusel „*Ex ante* põhimõttel reguleeritavate elektroonilise side valdkonna toote- ja teenuseturgude kohta”⁸ (edaspidi soovitus), mille lisas defineeritakse seitse elektroonilise side turgu.

2010. aasta märtsis jõustusid Konkurentsiameti otsused telefonivõrgus kõne algatamise- ja lõpetamise turgudel. Telefonivõrgus kõne algatamise turul tunnistas Konkurentsiamet märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks Elioni ning telefonivõrgus kõne lõpetamise turul Elioni, Elisa, Eleks Telefon OÜ, Starmani, STV, Televõrgu, Linxtelecom Estonia OÜ, Top Connecti, Riigi Infokommunikatsiooni Sihtasutuse ja ProGroup Holdingu.

⁸ Commission Recommendation of 17 December 2007 on relevant product and service markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services. OJ L 344, 28.12.2007 P. 0065 – 0069.

Hinnakohustuste kehtestamisel telefonivõrgus kõne lõpetamise turul lähtus Konkurentsiamet ka efektiivsete ja sümmeetriliste hindade põhimõttest, mis on telefonivõrgus kõne lõpetamise teenustele sätestatud Euroopa Komisjoni 07.05.2009. a soovitusel „Euroopa Liidus paik- ja mobiiltelefonikõne lõpetamise tasu reguleerimine“. Nimetatud põhimõtte kohaselt peavad kõik sellel turul tegutsevad märkimisväärse turujõuga ettevõtjad rakendama ühesugust hinda, milleks on Konkurentsiameti poolt kehtestatud kuluarvestusmetoodika alusel arvestatud Elioni telefonivõrgus kõne lõpetamise hind. Kehtestatava kuluarvestusmetoodika tulemusel langesid oluliselt Elisa ja ProGroup Holdingu telefonivõrgus kõne lõpetamise hinnad; teiste sideettevõtjate hinnad jäid samale tasemele.

2010. aasta märtsis jõustus ka Konkurentsiameti otsus era- ja äriklientidele kindlaks määratud asukohas telefonivõrgule juurdepääsu turul. Konkurentsiamet leidis, et sellel turul ei ole vajalik Elionile juba kehtivatest kohustustest oluliselt koormavamate kohustuste kehtestamine. Otsuse kohaselt peab Elion võimaldama lõppkasutajale juurdepääsu tema võrguga seotud telefoniteenuse osutaja teenustele läbi operaatorkoodi valimise ja telefoniteenuse osutaja eelvaliku. Sealjuures peab lõppkasutajal olema võimalus operaatorkoodi valides tühistada eelnev valik iga kõne puhul eraldi.

Konkurentsiameti otsusega tunnistati Elion märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks püsiliinide lõppsegmentide hulgiturul ning kehtestati märkimisväärse turujõuga ettevõtja juurdepääsu-, mittediskrimineerimise-, läbipaistvus- ja hinnakohustused.

Magistraalsegmentide hulgiturul jäeti Elion märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks määramata, sest läbiviidud turuanalüüsi tulemustest selgus, et püsiliini magistraalsegmentide hulgiturul on konkurentsiolukord oluliselt paranenud. Seetõttu ei olnud sellel turul valdkonnaspetsiifilise regulatsiooniga jätkamine põhjendatud ning Elioni märkimisväärse turujõuga ettevõtja kohustused tunnistati sellel turul kehtetuks.

2010. aastal alustati turuanalüüsi ka ringhäälinguteenuse edastamise turul, mille kohta koostatud otsuse kavand saadeti 2010. aasta novembris siseriiklikule konsultatsioonile. Läbiviidud turuanalüüsi tulemusel leidis Konkurentsiamet, et nimetatud turul omab AS Levira jätkuvalt märkimisväärset turujõudu. Konkurentsiamet on teinud ettepaneku tunnistada AS Levira märkimisväärse turujõuga ettevõtjaks, kellele kehtestati märkimisväärse turujõuga ettevõtja kohustused.

2011. aastal jätkab Konkurentsiamet turuanalüüside läbiviimisega. Järgmine turuanalüüs viiakse läbi mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise turul. Jätkub ka sideettevõtjatega konsulteerimine turuanalüüside jaoks vajalike andmete saamiseks.

Järelevalve elektroonilise side valdkonnas

Kui aastatel 2008 – 2009 esitasid sideettevõtjad mitmeid kaebusi seoses juurdepääsu võimaldamisega Elioni kaablikanalisisatsioonile, siis 2010. aastal sellised vaidlused puudusid. Samuti ei esinenud muid sidevõrkudele juurdepääsuga seotud vaidlusi. Samas võttis Konkurentsiamet lepitajana osa mitmest sideettevõtjate vahel tõstatatud vaidlusest, mis olid peamiselt tingitud puudulikust sideettevõtjate vahelisest kommunikatsioonist. Lõpptulemusena saavutati vaidlustes kõiki osapooli rahuldav tulemus.

Konkurentsiamet viis läbi kuus hinna- ja kuluarvestuse järelevalvemenetlust märkimisväärse turujõuga ettevõtjate suhtes. Nendest kolm menetlust puudutasid Elioni, üks ProGroup Holdingut, üks Starmani ja üks Levira sideteenuseid.

Elioni vaskpaarile juurdepääsu teenuse hinna- ja kuluarvestuses tuvastati vastuolusid kehtestatud meetodikaga, mille kohta tehti 2010. aasta oktoobris ettekirjutus. Elion vaidlustas nimetatud ettekirjutuse halduskohtus. Vaidlusküsimuseks on vaskpaarile juurdepääsu kuutasu ühiku hinnas kasutatava teenuse kogumahu arvestamise põhimõtete vastavus kehtestatud meetodikale. Kohtumenetlus jätkub 2011. aastal.

Lõpliku lahendi said kohtumenetlused, mis puudutasid Elisa kaebusi talle mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise turul kehtestatud hinnakohustuste- ning telefonivõrgus kõne lõpetamise turul märkimisväärse turujõuga ettevõtja staatuse omistamise osas. Tallinna Halduskohtu 18. augusti 2010 otsusega jäeti Elisa kaebus mobiiltelefonivõrgus kõne lõpetamise turul kehtestatud hinnakohustuste kohta rahuldamata. Elisa loobus kaebusest telefonivõrgus kõne lõpetamise turul märkimisväärse turujõuga ettevõtja staatuse omistamise kohta ning Tallinna Halduskohtu 12.oktoobri 2010. a määrusega loeti antud asjas menetlus lõpetatuks.

Elektroonilise side seaduse muutmine

2010. aastal algas ESS-i muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise protsess, mis oli tingitud vajadusest viia ESS vastavusse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu elektroonilise

side siseturu direktiivide 2009. aasta muudatuste paketiga. Samuti oli seaduse muutmise vajadus tingitud elektroonilise side sektori üldisest arengust, eesmärgiga tagada nimetatud sektori sujuv ja tõrgeteta reguleerimine.

Seaduse eelnõu väljatöötamiseks kaasati Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt moodustatud töögrupi koosseisu ka Konkurentsiameti spetsialistid.

Eelnõuga sätestatakse võimalus kehtestada erandmeetmena märkimisväärse turujõuga ettevõtjale kohustus tagada funktsioonipõhine eraldamine vaid juhul, kui eelnevalt sellele ettevõtjale kehtestatud kohustused ei ole andnud soovitud tulemusi. Funktsioonipõhine eraldamine võimaldab parandada konkurentsi mitmel asjaomasel turu, vähendades oluliselt diskrimineerimise ajendeid ning hõlbustades võrdse kohtlemise kohustuste täitmise kontrollimist ja tagamist.

Eelnõuga tuuakse sisse Konkurentsiameti konsulteerimisvajadus Euroopa Sideametiga. Samuti kohustatakse Konkurentsiametit soodustama sideettevõtjate investeeringuid järgmise põlvkonna sidevõrkudesse (*Next Generation Network – NGN*), mis aitab kaasa lairiba (andmeside) jõudmisel lõppkasutajani. Samuti sätestatakse eelnõuga Konkurentsiameti õigus anda huvitatud isikutele nende taotluse alusel statistilist informatsiooni sideettevõtjate poolt jaetasandil osutatavate üldkasutatavate elektroonilise side teenuste klientide arvu ja teenust osutava sideettevõtja klientide arvu alusel leitud turuosade kohta. Oluline on, et kui kehtiva ESS-i alusel ei ole võimalik nimetatud andmeid avalikustada, siis eelnõu kohaselt ei ole nimetatud informatsioon enam käsitletav ärisaladusena.

POSTSIDE

2010. aasta postiteenuste turul suuri muutusi kaasa ei toonud. Universaalset postiteenust (edaspidi UPT) osutati majandus- ja kommunikatsiooniministri poolt määratud taskukohaste tasude eest. Selleks, et hüvitada UPT osutajale tekkida võivaid ebamõistlikult koormavaid kulusid, lasus rahastamiskohustus tegevusloaga postiteenust osutavatel ettevõtetel.

2010. aastal lõpetas D2D oma tegevuse ja seetõttu oli 2010. aastal kaks rahastamiskohustusega postiteenuse osutajat (AS Eesti Post edaspidi Eesti Post ja AS Express Post edaspidi Express Post). Ühtegi tegevusloa taotlust postiteenuse osutamiseks ei esitatud.

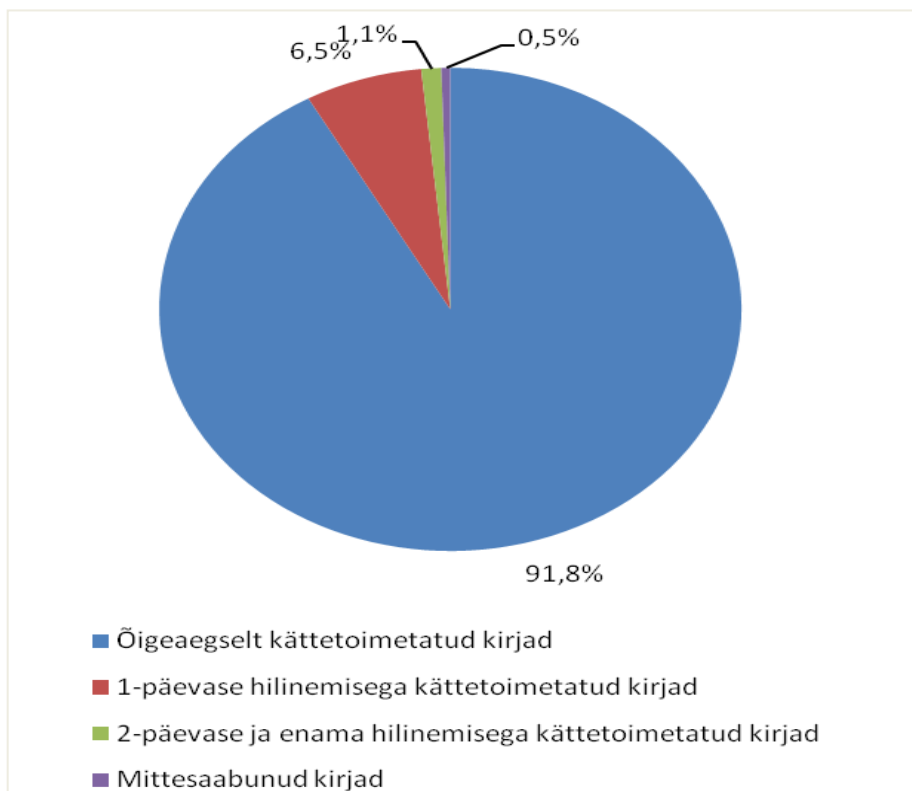
Ka tegevusluba mitterõudvate postiteenuste turul ei toimunud 2010. aastal suuri muutusi. Sarnaselt eelnevate aastatega kustutati majandustegevuse registrist mõned kullerpostiteenuse osutajad, kuna ettevõtted nimetatud teenust enam ei osutanud. Samas registreeriti 2010. aastal viis uut kullerpostiteenuse osutajat, kaks otsepostiteenuse osutajat ja üks perioodilise väljaande edastaja.

Kokku oli majandustegevuse registris 2010. aasta 31. detsembri seisuga registreeritud 38 postiteenuse osutajat, kes osutasid ühte või mitut postiteenust. UPT osutajaid oli üks (postiseaduse kohaselt saab olla ainult üks osutaja), tegevusloaga kirisaadetise edastajaid oli kaks, tegevusloaga postipaki edastajaid 1, kullerpostiteenuse osutajaid 35, otsepostiteenuse osutajaid 10, perioodilise väljaande edastajaid 6. Kõik nimetatud postiteenuse osutajad siiski realselt teenust ei osutanud.

UPT osutaja oli ka 2010. aastal Eesti Post, kellele on väljastatud viieaastane tegevusluba. Eesti Post kasutas oma postiseadusest tulenevat õigust esitada Konkurentsiametile kord kvartalis taotlus UPT osutamise kohustusest tekkinud ebamõistlikult koormavate kulude hüvitamiseks. 2010. aasta taotluste osas on menetlus seni pooleli, kuna ettevõtte ei ole suutnud põhjendada ebamõistlikult koormavate kulude tekkimist (erinevate kvartalite osas on pidevalt muudetud kulude eristamise aluseid, ei ole arvestatud Konkurentsiameti „Universaalse postiteenuse osutaja kulude hindamise metoodikat“ ning reservmahu leidmisel ei ole lähtutud majandus- ja kommunikatsiooniministri 06.03.2009 määrusest nr 20 „Universaalse postiteenuse osutaja tulu- ja kuluarvestusele esitatavad nõuded“).

Postiseaduse kohaselt peavad vähemalt 90% UPT raames lihtsaadetisena edastatavatest kirisaadetistest olema kättetoimetatud üleandmise päevale järgneval päeval. UPT osutaja tagab, et temast sõltumatu isik kontrollib UPT kvaliteedi nõuetele vastavust. Lisaks sellele teostab iga-aastast kontrolli ka Konkurentsiamet. 2010. aastal ajavahemikul juuli kuni oktoober läbiviidud kontrollpostitus näitas, et kirisaadetiste kättetoimetamise kvaliteet vastab postiseaduse § 37 lg 5 sätestatule.

Kättetoimetamise kontrollimisel toimetati 900 arvestatud kirjast õigeaegselt adressaadile kätte 826 kirja, mis teeb õigeaegselt kättetoimetatud saadetiste osaks 91,8%. Päev hiljem jõudis adressaatide postkasti 6,5% kirjadedest ehk 59 kirja. Kahepäevase ja enama hilinemisega jõudis adressaatide postkasti 1,1% kirjadedest ehk 10 kirja (vt joonis 15).

JOONIS 15 Postisaadetiste kättetoimetamise kvaliteet 2010. aastal

Nagu juba mainitud, omas 2010. aastal tegevusluba erinevate postiteenuste osutamiseks kaks ettevõtet - Eesti Post ja Express Post. Tegevusloas on sätestatud postiteenuse osutaja minimaalne juurdepääsupunktide arv. See tähendab, et postiteenuse osutajal võib olla rohkem juurdepääsupunkte, kuid miinimumarvu vähendamiseks peab esitama vastavasisulise põhjendatud taotluse Konkurentsiametile. Taotluse rahuldamise eelduseks on postiseaduses toodud nõuete järgimine. 2010. aasta 31. detsembri seisuga

oli tegevuslubade kohaselt minimaalseks juurdepääsupunktide arvuks 3447, millest postkontoreid oli 347 ja kirjakaste 3100. Kirjakastid olid ainult Eesti Postil. Tegevuslubade kohaselt jagunesid postkontorid Eesti Posti ja Express Posti vahel vastavalt 344 ja 3.

Tegevusluba omavate postiteenuse osutajate poolt ühiselt kasutatavad postkontorid 2010. aastal puudusid. Ettevõtete tegevusloajärgne postkontorite minimaalne arv on toodud tabelis 1.

TABEL 1 Tegevusluba omavate ettevõtjate postkontorite minimaalne arv

Postiteenuse osutaja	Seisuga 31.12.2009	Seisuga 31.12.2010
Eesti Post	351	344
Express Post	3	3

2010. aastal jätkus menetlus Eesti Posti poolt 04.08.2009 esitatud taotluse osas, millega Eesti Post soovis kehtestada UPT postkontorite miinimumarvuks 344. Ettepanekut põhjendas Eesti Post postivõrgu kaasajastamisega lisades, et see võimaldaks Eesti Postil valida paindlikumat tööaega, mis aitab kaasa frantsiisipartnerite leidmisele ja vähendab kahjumit.

Eesti Post tõi taotluses välja, et on postkontorite miinimumarvu vähendamise ettevalmistamise käigus analüüsinud postkontorite paiknemist, postiteenuste nõudlust, teenuste kasumlikkust ning analüüsi tulemusena koostanud nimekirja võimalikest postkontoritest, kus edaspidi tuleb Eesti Postil leida alternatiivsed kohalolekuviisid.

Eesti Posti tulevikunägemuses täidab statsionaarse postkontori ülesandeid taotluses sisaldunud piirkondades frantsiisipartner ja nn motokannet teostab Eesti Post. Motokande puhul tellitakse Eesti Posti töötaja postiteenuse kasutaja elu- või asukohta, kus talle osutatakse UPT teenust.

Seitsme Eesti Posti poolt taotluses välja toodud postkontori osas jätkas Konkurentsiamet menetlust 2010. aastal. Menetluse pikendamise põhjuseks oli Eesti Posti motokande mittetoimimine hajaasustusega piirkondades. Eesti Post ei suutnud motokandega tagada UPT osutamisele kehtestatud nõudeid. Motokande puhul puudus postipakkide täpse kaalumise võimalus. 2010. aastal kontrollis Konkurentsiamet korduvalt motokande vahendusel UPT osutamist ning selgus, et teenuse osutamise kvaliteet on tunduvalt

paranenud. Sellest tulenevalt rahuldab Konkurentsiamet Eesti Posti taotluse ja UPT postkontorite miinimumarvuks sai 344.

2010. aasta 31. detsembri seisuga puudus Konkurentsiametil teave, et UPT osutaja poolt teostatud postivõrgu ümberkorralduste tagajärjel oleks vähenenud või takistatud UPT kättesaadavus.

Postiteenuste osutamise kohta esitatud kaebuste arv suurenes ning seda eelkõige e-kaubandusega seoses. Esile kerkisid kõikvõimalikud probleemid rahvusvaheliste saatetistega, saatetise tagasisaatmine saatjale seoses hoiutähtaja ületamisega, järelootamine välisriigist, saatetise valesti adresseerimine, keelatud esemete saatmine jms.

Peamised kaebustest tehtud järeldused:

- postiteenuse osutaja ei saa postisaadetise kaotamineku või kahjustumise korral tagantjärele omistada postisaadetisele puudusi, mida vastuvõtmisel kindlaks ei tehtud;
- postiteenuse osutaja ei vastuta lihtkirja kaotamineku või kahjustumise korral. Kuna lihtkirja teekonda ei registreerita, siis ei ole lihtkirjale võimalik teha järelootust ehk tuvastada kirja postitamise asukohta ega kohta, kus võis kiri kaotsi minna;
- postiseadus ei reguleeri adresseerimata reklaami edastamist.